

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, XXX
[...] (2023) XXX draft

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

Smjernice Komisije za primjenu odstupanja od članka 101. UFEU-a za sporazume o održivosti poljoprivrednih proizvođača na temelju članka 210.a Uredbe br. 1308/2013

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

Smjernice Komisije za primjenu odstupanja od članka 101. UFEU-a za sporazume o održivosti poljoprivrednih proizvođača na temelju članka 210.a Uredbe br. 1308/2013

SADRŽAJ

1.	Uvod	4
1.1	Opći kontekst	4
1.1.1	Kontekst politike	4
1.1.2	Isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a uvedeno člankom 210.a	5
1.2	Pravni okvir isključenja	6
1.2.1	Članak 210.a relevantan je samo za sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje	6
1.2.2	Na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje i koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 210.a mogu se primijeniti druga pravila	6
1.3	Svrha i područje primjene smjernica	7
2	Osobno područje primjene i proizvodi obuhvaćeni člankom 210.a	8
2.1	Definicija poduzetnika i sporazuma o održivosti na temelju članka 210.a	8
2.2	Osobno područje primjene članka 210.a	9
2.3	Proizvodi obuhvaćeni člankom 210.a	12
3	Materijalno područje primjene članka 210.a	13
3.1	Ciljevi održivosti obuhvaćeni člankom 210.a	13
3.2	Standardi održivosti koji se primjenjuju na temelju članka 210.a	15
3.2.1	Sporazumom o održivosti mora se utvrditi standard održivosti koji se odnosi na cilj održivosti	15
3.2.2	Standardi održivosti trebali bi dovesti do mjerljivih i opipljivih rezultata ili, ako to nije primjenjivo, uočljivih i opisivih rezultata	16
3.2.3	Standardi održivosti moraju biti viši od relevantnog obveznog standarda	16

4	Ograničenja tržišnog natjecanja	18
4.1	Što je ograničenje tržišnog natjecanja?	18
4.2	Što nije ograničenje tržišnog natjecanja?	20
	Neophodnost iz članka 210.a.....	21
5.1	Uvod	21
5.2	Pojam neophodnosti	21
5.3	Korak 1. – Neophodnost sporazuma o održivosti	22
5.3.1	Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?.....	24
5.3.2	Neophodnost odredbi sporazuma o održivosti	27
5.4	Korak 2. – Neophodnost ograničenjâ tržišnog natjecanja	30
5.4.1	Priroda ograničenja.....	30
5.4.2	Intenzitet ograničenja	31
5.5	Primjeri primjene testa neophodnosti.....	33
	Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti	34
6	Vremensko područje primjene članka 210.a	38
6.1	Sporazumi o održivosti sklopljeni prije objave smjernica	38
6.2	Viša sila	38
6.3	Prijelazno razdoblje	39
6.4	Nepostizanje standarda	39
6.5	Neprekidno i trajno preispitivanje neophodnosti	40
6.5.1	U kojim je slučajevima vjerojatno da uvjet neophodnosti više nije ispunjen?.....	40
6.5.2	Koje su opcije stranaka kad se utvrdi da ograničenja više nisu neophodna?	42
7	Sustav donošenja mišljenja u skladu s člankom 210.a.....	43
7.1	Podnositelji zahtjeva.....	43
7.2	Sadržaj zahtjeva.....	44
7.3	Ocjena Komisije i sadržaj mišljenja	44
7.4	Rok za donošenje mišljenja	45
7.5	Promjena okolnosti nakon donošenja mišljenja	45
7.6	Učinci mišljenja.....	46
8	<i>Ex post</i> intervencija Komisije i nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja na temelju članka 210.a stavka 7.....	46
8.1	Ugroženi su ciljevi ZPP-a.....	46
8.2	Isključivanje tržišnog natjecanja	48

8.3	Postupovni aspekti.....	51
9	Teret dokazivanja ispunjavanja uvjeta iz članka 210.a	52
	Prilog A – Dijagram toka ocjenjivanja na temelju članka 210.a	53
	Prilog B – Dijagram toka ocjenjivanja u okviru testa neophodnosti.....	54
	Prilog C – Pojmovnik	55
	Prilog D – Članak 210.a Uredbe (EU) br. 1308/2013 – Vertikalne i horizontalne inicijative za održivost.....	57
	Prilog E – Primjeri ograničenja tržišnog natjecanja	59
1.	Ograničenja koja se odnose na cijenu	59
2.	Ograničenja koja se odnose na rezultate proizvodnje	60
3.	Ograničenja koja se odnose na ulazne materijale.....	61
4.	Ograničenja koja se odnose na kupce, dobavljače ili zemljopisna područja	61
5.	Ograničenja koja se odnose na razmjene informacija	63
6.	Ograničenja koja se odnose na način na koji se utvrđuju standardi održivosti	64

1. UVOD

1.1 Opći kontekst

1.1.1 Kontekst politike

- (1) Ovim se smjernicama nastoje objasniti uvjeti za primjenu članka 210.a Uredbe (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda¹ („Uredba o ZOT-u”), koji je uveden Uredbom (EU) 2021/2117² („Članak 210.a”).
- (2) Članak 210.a uveden je u okviru reforme zajedničke poljoprivredne politike („ZPP”) 2021. kako bi se podržao prelazak na održiv prehrambeni sustav EU-a.
- (3) Na održivi razvoj upućuje se u članku 3. stavcima 3. i 5. i članku 21. stavku 2. točki (f) Ugovora o Europskoj uniji (UEU) i članku 11. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). On je i prioritetni cilj politika EU-a općenito. Komisija se ujedno obvezala provesti ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda³. U skladu s tom obvezom, europskim zelenim planom uspostavljena je strategija rasta za preobrazbu EU-a u pravednije i prosperitetnije društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom, u kojem od 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova, a gospodarski rast neće biti povezan s upotrebom resursa⁴.
- (4) Dvije središnje strategije iz zelenog plana relevantne su za lanac opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. Strategijom za bioraznolikost⁵ utvrđuje se ambiciozan pristup obnovi bioraznolikosti ulaganjem u zaštitu i obnovu prirode. Strategijom „od polja do stola”⁶ na sveobuhvatan način odgovara se na izazove održivih prehrambenih sustava. To obuhvaća održivu proizvodnju, preradu i trgovinu hranom, ali i održivu potrošnju hrane, zdravu prehranu i

¹ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007, SL L 347 (20.12.2013., str. 671.).

² Uredba (EU) 2021/2117 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. prosinca 2021. o izmjeni uredbi (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, (EU) br. 1151/2012 o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, (EU) br. 251/2014 o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označivanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla aromatiziranih proizvoda od vina i (EU) br. 228/2013 o utvrđivanju posebnih mjera za poljoprivredu u najudaljenijim regijama Unije, SL L 435 (6.12.2021., str. 262.).

³ Rezolucija koju je Opća skupština donijela 25. rujna 2015., 70/1, Promijeniti svijet: Program održivog razvoja do 2030.

⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Europski zeleni plan, COM(2019) 640 final.

⁵ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Vraćanje prirode u naše živote, COM(2020) 380 final.

⁶ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sustav, COM(2020) 381 final.

rasipanje hrane. Prelazak na održiv prehrambeni sustav može povoljno utjecati na okoliš, zdravlje i društvo i donijeti gospodarske koristi.

- (5) U tim dvjema strategijama zelenog plana navodi se niz neobvezujućih kvantitativnih ciljeva za poboljšanje održivosti poljoprivrede do 2030., među ostalim ciljevi za: i. smanjenje ukupne prodaje antimikrobnih sredstava za životinje iz uzgoja i akvakulturu; ii. smanjenje ukupne upotrebe i rizika od kemijskih pesticida i opasnijih pesticida; iii. smanjenje gubitaka hranjivih tvari zbog upotrebe gnojiva; iv. povećanje površine zemljišta pod ekološkim uzgojem i v. povećanje površine zemljišta koje ima obilježja krajobraza velike raznolikosti⁷. U strategijama naveden je niz mjera, uključujući zakonodavne inicijative, za ostvarivanje tih ciljeva.
- (6) Gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, uključujući poljoprivredne proizvođače, imaju ključnu ulogu u tim strategijama te poštuju obvezne standarde EU-a i nacionalne standarde. Oni mogu i povećati održivost premašivanjem obveznih standarda EU-a i nacionalnih standarda.
- (7) To može biti izazovno za pojedinačnog proizvođača poljoprivrednih proizvoda („proizvođač”), posebno zbog potrebnih resursa. Suradnjom u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima može se potaknuti široka primjena održivih praksi i izvan okvira propisanog pravom EU-a i nacionalnim pravom.
- (8) Gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima mogli bi odustati od suradnje u slučaju nedoumica u pogledu primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a na takvu suradnju.

1.1.2 Isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a uvedeno člankom 210.a

- (9) Člankom 210.a isključen je iz primjene članak 101. stavak 1. UFEU-a. Donijeli su ga Europski parlament i Vijeće na temelju članka 42. UFEU-a.
- (10) Člankom 210.a obuhvaćeni su sporazumi, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda koje se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima se nastoji postići primjena standarda održivosti višeg od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Takve sporazume mogu sklopiti proizvođači međusobno („horizontalni sporazumi”) ili proizvođači i drugi gospodarski subjekti na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima („vertikalni sporazumi”).
- (11) Za potrebe ovih smjernica izraz „sporazum o održivosti” odnosi se na sve vrste sporazuma, odluka ili usklađenih praksi koje uključuju proizvođače (između proizvođača međusobno ili između proizvođača i drugih gospodarskih subjekata na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima), koje se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima se nastoji postići primjena standarda održivosti višeg od

⁷ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Vraćanje prirode u naše živote, COM(2020) 380 final, str. 7.

standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom, neovisno o obliku suradnje.

- (12) Sporazumi o održivosti koji ispunjavanju uvjete iz članka 210.a nisu zabranjeni i ne zahtijeva se prethodna odluka javnog tijela u tom smislu.

1.2 Pravni okvir isključenja

1.2.1 Članak 210.a relevantan je samo za sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje

- (13) Člankom 101. stavkom 1. UFEU-a općenito se zabranjuju sporazumi, odluke te usklađene prakse i sporazumi udruženja kojima se ograničava tržišno natjecanje. Drugim riječima, sporazum kojim se ograničava tržišno natjecanje u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a automatski je ništavan (i može rezultirati novčanim kaznama za stranke), osim ako ispunjava uvjete za izuzeće na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a ili uvjete za konkretno isključenje iz primjene na temelju članka 210.a ili druge odredbe prava EU-a.
- (14) Člankom 210.a uvedeno je isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a za određene vrste sporazuma o održivosti. Članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje se na sporazume o održivosti koji ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 210.a. To znači da se pod određenim uvjetima sporazumima koji se odnose na standarde održivosti može ograničiti tržišno natjecanje.
- (15) Kao i kod svih iznimaka od općeg načela, područje primjene članka 210.a treba usko tumačiti⁸. Ciljevi i uvjeti primjene članka 210.a i njezine granice proizlaze isključivo iz same Uredbe o ZOT-u.
- (16) Vrste sporazuma o održivosti za koje je vjerojatno da su obuhvaćene člankom 101. stavkom 1. UFEU-a objašnjene su u odjeljku 4. ovih smjernica.

1.2.2 Na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje i koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 210.a mogu se primijeniti druga pravila

- (17) Sporazumi o održivosti koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 210.a mogli bi se izuzeti iz zabrane utvrđene člankom 101. stavkom 1. UFEU-a ako su obuhvaćeni drugim isključenjima, poput onih utvrđenih člancima 152., 209. ili 210. Uredbe o ZOT-u.
- (18) Na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje i koji nisu obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a i drugim isključenjima iz Uredbe o ZOT-u primjenjuje se članak 101. stavak 1. UFEU-a. Proizvođači i gospodarski subjekti trebali bi analizirati takve sporazume s obzirom na Horizontalne

⁸ Vidjeti, u tom smislu, presudu od 24. listopada 1995., *Bayerische Motorenwerke*, C-70/93, točka 28.; presudu od 30. travnja 1998., *Cabour i Nord Distribution Automobile/Arnor „SOCO”*, C-230/96, točka 30.; presudu od 28. travnja 1998., *Javico*, C-306/96, točka 32.; presudu od 17. lipnja 2010., *Komisija/Francuska*, C-492/08, točka 35.; presudu od 7. ožujka 2017., *Marine Harvest/Komisija*, predmet T-704/14, točka 201.

smjernice⁹ i Vertikalne smjernice¹⁰ i trebali bi razmotriti mogu li se njihovi sporazumi izuzeti na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a, među ostalim na temelju bilo koje uredbe o skupnom izuzeću¹¹.

1.3 Svrha i područje primjene smjernica

- (19) Cilj je ovih smjernica pomoći proizvođačima i gospodarskim subjektima u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u procjeni njihovih sporazuma o održivosti kako bi se postigla pravna sigurnost. Ujedno se nacionalnim sudovima i nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja daju smjernice o primjeni članka 210.a. Daju se smjernice o: i. osobnom području primjene članka 210.a i proizvodima obuhvaćenima tom odredbom; ii. materijalnom području primjene članka 210.a; iii. vrstama ograničenja tržišnog natjecanja obuhvaćenima tom odredbom; iv. pojmu neophodnosti iz članka 210.a; v. vremenskom području primjene članka 210.a; vi. postupku za traženje mišljenja Komisije o tome ispunjava li određeni sporazum o održivosti zahtjeve iz članka 210.a; vii. uvjetima za *ex post* intervenciju Komisije i nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i viii. teretu dokazivanja jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 210.a. Imajući u vidu potencijalno brojne vrste i kombinacije sporazuma o održivosti i tržišnih okolnosti u kojima se ti sporazumi mogu provoditi, nemoguće je dati konkretne smjernice za svaki mogući scenarij. Stoga smjernice nisu kontrolni popis koji se može mehanički primjenjivati. Svaki sporazum o

⁹ Komunikacija Komisije – Smjernice o primjenjivosti članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na sporazume o horizontalnoj suradnji, 2011/C 11/01.

¹⁰ Komunikacija Komisije: Odobrenje sadržaja nacrta Komunikacije Komisije – Obavijest Komisije: Smjernice o vertikalnim ograničenjima, 2021/C 359/02, C/2021/5038.

¹¹ Uredba Vijeća (EEZ) br. 2821/71 od 20. prosinca 1971. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja, SL L 285 (29.12.1971., str. 46.); Uredba Komisije (EU) br. 1217/2010 od 14. prosinca 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije sporazuma o istraživanju i razvoju, SL L 335 (18.12.2010., str. 36.); Uredba Komisije (EU) br. 1218/2010 od 14. prosinca 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije sporazuma o specijalizaciji, SL L 335 (18.12.2010., str. 43.); Uredba Vijeća br. 19/65/EEZ od 2. ožujka 1965. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađenih djelovanja, SL 36 (6.3.1965., str. 533.); Uredba Vijeća (EZ) br. 1215/1999 od 10. lipnja 1999. o izmjeni Uredbe br. 19/65/EEZ o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađena djelovanja, SL L 148 (15.6.1999., str. 1.); Uredba Komisije (EU) br. 461/2010 od 27. svibnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila, SL L 129 (28.5.2010., str. 52.); Uredba Komisije (EU) 2022/720 od 10. svibnja 2022. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja, SL L 134 (11.5.2022., str. 4.).

održivosti mora se ocijeniti u svojem posebnom gospodarskom i pravnom kontekstu.

- (20) Smjernicama se nastoji pomoći proizvođačima i gospodarskim subjektima na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji razmatraju hoće li sklopiti sporazum o održivosti ili koji su već sklopili takav sporazum. Za pravno obvezujuće tumačenje članka 210.a nadležan je isključivo Sud Europske unije.

2 OSOBNO PODRUČJE PRIMJENE I PROIZVODI OBUHVAĆENI ČLANKOM 210.A

2.1 Definicija poduzetnika i sporazuma o održivosti na temelju članka 210.a

- (21) Sud Europske unije definirao je „poduzetnika” kao „svaki subjekt koji se sastoji od osobnih, materijalnih i nematerijalnih elemenata i koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu i njegovu načinu financiranja. Svaka je fizička ili pravna osoba poduzetnik ako nudi proizvode ili usluge na tržištu. Poduzetnik može biti, primjerice, pojedinačni poljoprivrednik, malo obiteljsko gospodarstvo, poljoprivredna zadruga, društvo za proizvodnju hrane ili multinacionalni trgovački lanac. U nekim su slučajevima javna tijela poduzetnici ako obavljaju gospodarsku djelatnost koja ne predstavlja zadaću koja je dio osnovnih funkcija države¹²..
- (22) Zbog toga što je pojam „poduzetnik” gospodarski pojam, jedan poduzetnik može obuhvaćati više pravnih subjekata¹³. To znači da sporazum između matičnog društva i društva kćeri u stopostotnom vlasništvu ili između dvaju društava kćeri u stopostotnom vlasništvu jednog matičnog društva ne može uzrokovati povredu članka 101. stavka 1. UFEU-a jer se sporazum ne sklapa između različitih poduzetnika¹⁴.
- (23) „Sporazum” obuhvaća bilo koji akt kojim su dva ili više poduzetnika izrazila suglasnost volja da surađuju¹⁵. Oblik izražavanja suglasnosti nije bitan. Potpisan i ovjeren ugovor, „džentlmenski sporazum” ili razmjena emotikona u tekstualnim porukama mogu činiti sporazum.
- (24) „Udruženje poduzetnika” odnosi se na subjekt, neovisno o njegovu obliku, koji se sastoji od poduzetnika iste opće vrste i koji je odgovoran za zastupanje i obranu njihovih zajedničkih interesa u odnosu na druge gospodarske subjekte, tijela vlasti

¹² Presuda od 18. ožujka 1997., *Diego Cali & Figli Srl/Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG)*, C-343/95, ECLI:EU:C:1997:160, točka 22.

¹³ Zajedničko obavljanje gospodarske djelatnosti obično se procjenjuje analizom postojanja funkcionalnih, gospodarskih i organskih veza između subjekata. Vidjeti, primjerice, presudu od 16. prosinca 2010., *AceaElectrabel Produzione SpA/Komisija*, predmet C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787, točke od 47. do 55.; presudu od 10. siječnja 2006., *Ministero dell'Economia e delle Finanze/Cassa di Risparmio di Firenze SpA i drugi*, C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, točka 112.

¹⁴ Presuda od 24. listopada 1996., *Viho Europe BV/Komisija*, C-73/95 P, ECLI:EU:C:1996:405, točke od 15. do 18.

¹⁵ Presuda od 6. siječnja 2004., *BAI i Komisija/Bayer*, C-2/01 P i C-3/01 P, ECLI:EU:C:2004:2, točka 97.

i općenito javnost¹⁶. Primjeri udruženja uključuju: trgovačka udruženja, profesionalna i regulatorna tijela, kao i zadruge koje same nisu gospodarski aktivne u području koje koordiniraju. „Odluka udruženja” širok je pojam koji obuhvaća: i. pravila i propise; ii. formalne odluke koje su obvezujuće za jednog ili više članova; iii. kodekse ponašanja i iv. neobvezujuće preporuke u kojima se odražava odlučnost udruženja da koordinira ponašanje svojih članova na tržištu u skladu s uvjetima preporuke.

- (25) „Usklađena praksa” odnosi se na oblik koordinacije među poduzetnicima u okviru kojeg poduzetnici nisu sklopili sporazum, no rizike tržišnog natjecanja svjesno zamjenjuju praktičnom suradnjom¹⁷. Primjerice, namjerno razmjenjivanje povjerljivih informacija među konkurentima moglo bi im omogućiti da se manje intenzivno natječu, čak i ako konkurenti nikad nisu izričito raspravljali o ograničavanju tržišnog natjecanja među sobom.
- (26) U praksi je razlika između „sporazuma”, „odluka udruženja” i „usklađenih praksi” umjetna. Sud Europske unije presudio je da se ti pojmovi preklapaju i „namijenjeni su tomu da obuhvate oblike koluzije koji imaju istu narav te se međusobno razlikuju samo po svojem intenzitetu i načinima na koje se očituju”¹⁸.

Primjer 1.: Proizvođač počinje certificirati da su sve njegove jagode bez pesticida i naplaćuje premiju na cijene koje naplaćuju njegovi konkurenti. Konkurentski proizvođač primjećuje da prvi proizvođač rasprodaje sve svoje jagode po višoj cijeni i počinje raditi isto. Uskoro ostali proizvođači počinju raditi isto i uspijevaju naplatiti premiju zbog certificiranja da su njihove jagode bez pesticida. U toj situaciji ne postoji sporazum: svaki proizvođač djeluje neovisno, uzimajući u obzir trenutačno ili predviđeno buduće ponašanje konkurenata.

Primjer 2.: Skupina proizvođača sastaje se kako bi razgovarala o održivijem uzgoju jagoda. Raspravljaju o tome na koji bi način mogli prestati upotrebljavati pesticide na svojim jagodama, no zabrinuti su da će, ako to učine sami, drugi konkurenti prodavati svoje jagode po nižim cijenama. Svi proizvođači izjavljuju da neće upotrebljavati pesticide sljedeće sezone ako se drugi obvežu učiniti isto. Ne evidentiraju taj dogovor pisanim dokumentom. Nijedan od proizvođača sljedeće godine ne upotrebljava pesticide na svojim jagodama. To čini sporazum. Iako sporazum nije zabilježen u pisanom obliku, proizvođači su jasno izrazili namjeru postupati na određen način na tržištu: izjavama na sastanku i stvarnim postupanjem u skladu s tim izjavama.

2.2 Osobno područje primjene članka 210.a

- (27) Članak 210.a primjenjuje se na sporazume o održivosti kod kojih je barem jedna stranka proizvođač poljoprivrednih proizvoda i koji se sklapaju s drugim proizvođačima (horizontalni sporazumi) ili s jednim ili više gospodarskih

¹⁶ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Légera od 10. srpnja 2001., *Wouters*, C-309/99, EU:C:2001:390, točka 61.

¹⁷ Presuda od 14. siječnja 2021., *Kilpailu- ja kuluttajavirasto*, predmet C-450/19, ECLI:EU:C:2021:10, točka 22.

¹⁸ Presuda od 8. srpnja 1999., *Komisija/Anic Participazioni*, C-49/92 P, EU:C:1999:356, točka 131.

subjekata na različitim razinama lanca opskrbe hranom (vertikalni sporazumi), među ostalim na razini distribucije te s trgovcima na veliko i na malo.

Primjer: Horizontalni sporazum može se odnositi, primjerice, na obvezivanje konkurentskih proizvođača na uzgoj peradi samo u skladu s određenim standardima o dobrobiti životinja koji su viši od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom. Vertikalni sporazum može se odnositi, primjerice, na obvezivanje određenih proizvođača i distributera da na tržište stavljaju samo perad uzgojenu u skladu s određenim standardima održivosti koji su viši od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom.

- (28) Barem jedan proizvođač poljoprivrednih proizvoda mora biti stranka sporazuma o održivosti. Stranke mogu biti i drugi gospodarski subjekti na različitim razinama proizvodnje, prerade i trgovine u lancu opskrbe hranom, uključujući distribuciju. U ovim se smjernicama općenito upućuje na stranke sporazuma o održivosti kao na „gospodarske subjekte”. Gospodarski subjekti koji postoje u praksi navedeni su u nastavku:
- (a) proizvođači: to su proizvođači poljoprivrednih proizvoda kako su definirani u Prilogu I. UFEU-u i detaljnije opisani u Prilogu I. Uredbi o ZOT-u. To obuhvaća proizvođače sirovih poljoprivrednih proizvoda i proizvođače određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I. (kao što su prerađivači šećera koji proizvode šećer ili mlinari koji proizvode brašno);
 - (b) gospodarski subjekti na „razini proizvodnje”: to obuhvaća dobavljače ulaznih materijala (sjemena, pesticida, opreme, radova itd.) za poljoprivrednu proizvodnju i dobavljače ambalaže, u mjeri u kojoj svi ti dobavljači nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti (kako je opisan u odjeljku 3.2.) provedbom sporazuma o održivosti;
 - (c) gospodarski subjekti na „razini prerade”: to obuhvaća gospodarske subjekte (koji se ponekad nazivaju prerađivači, a ponekad izrađivači) koji prerađuju poljoprivredne proizvode kako bi proizveli druge proizvode koji nisu navedeni u Prilogu I., u mjeri u kojoj ti gospodarski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti (kako je opisan u odjeljku 3.2.) provedbom sporazuma o održivosti;
 - (d) gospodarski subjekti na „razini trgovine, uključujući distribuciju”: to obuhvaća trgovce, trgovce na veliko, trgovce na malo i dobavljače proizvoda za djelatnost pripreme i usluživanja hrane te prijevozna i logistička poduzeća, u mjeri u kojoj ti gospodarski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti (kako je opisan u odjeljku 3.2.) provedbom sporazuma o održivosti.
- (29) Stranke sporazuma o održivosti mogu biti pojedinačni gospodarski subjekti i udruženja ili drugi kolektivni subjekti koji obuhvaćaju proizvođače ili druge prethodno opisane poduzetnike, neovisno o njihovoj pravnoj prirodi ili o tome jesu li formalno priznati pravom Unije ili nacionalnim pravom, ako je barem jedan stranka sporazuma o održivosti proizvođač ili udruženje proizvođača. Takvi kolektivni subjekti mogu biti, primjerice, organizacije proizvođača, udruženja organizacija proizvođača ili sektorske organizacije.

- (30) Nije važno ima li stranka sporazuma o održivosti sjedište unutar ili izvan EU-a ako se sporazum o održivosti provodi u EU-u ili potencijalno može negativno utjecati na tržišno natjecanje na jedinstvenom tržištu¹⁹.
- (31) Puko poštovanje standarda održivosti nije samo po sebi dovoljno da bi činilo sporazum za potrebe primjene članka 210.a. Da bi poštovanje standarda održivosti dovelo do nastanka sporazuma, potreban je još jedan korak, odnosno da gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima izraze namjeru da zajednički provode sporazum (tj. suglasnost volja). U praksi razlika između sporazuma o donošenju standarda održivosti i pukog poštovanja standarda jest to da kad je riječ o pukom poštovanju standarda, gospodarski subjekt može jednostrano odlučiti prestati primjenjivati taj standard u bilo kojem trenutku.
- (32) Gospodarski subjekt postaje stranka sporazuma o održivosti za potrebe članka 210.a kad postoji suglasnost volja s drugim strankama u pogledu sporazuma. Suglasnost volja trebala bi biti vjeran izraz namjera stranaka²⁰.
- (33) Da bi sporazum o održivosti bio obuhvaćen člankom 210.a stavkom 2., barem jedan proizvođač mora biti stranka sporazuma. Proizvođači su stoga ključne stranke sporazuma o održivosti. Proizvođači koji su stranke sporazuma u vrijeme njegova sklapanja moraju biti uključeni u pregovore o standardu, njegovo donošenje i provedbu. To ne sprečava proizvođače da poslije postanu stranke sporazuma, čak i ako nisu sudjelovali u pregovorima o sporazumu ili u njegovu donošenju, ako postoji suglasnost volja da ih sporazum o održivosti obvezuje.

Primjer 1.: Niz različitih lanaca supermarketa koji zajedno ostvaruju 70 % kupnje jabuka na veliko u nekoj državi članici složilo se da će kupovati samo jabuke koje su certificirane kao jabuke bez pesticida kako bi promicali održivi uzgoj jabuka. Zbog toga što ta skupina ostvaruje tako velik udio kupnje, većina proizvođača jabuka smatra da nema drugog izbora nego slijediti standard koji je postavila skupina lanaca supermarketa. Prestanu upotrebljavati pesticide i certificiraju svoje jabuke kao jabuke bez pesticida jer se ne žele izložiti riziku da ne mogu prodati uzgojene jabuke. Jasno je da postoji sporazum između lanaca supermarketa. Međutim, proizvođači jabuka nisu stranke sporazuma. Iako ti proizvođači isporučuju proizvode koji ispunjavaju standard održivosti, nisu se usuglasili s lancima supermarketa o sadržaju standarda i njihov izbor da poštuju standard nije uvjetovan time poštuju li drugi proizvođači jabuka taj standard. Zbog toga ti proizvođači nisu stranke sporazuma sklopljenog među skupinom lanaca supermarketa. Međutim, to ne sprečava proizvođače da u budućnosti postanu stranke sporazuma o održivosti s lancima supermarketa.

Primjer 2.: U nešto drukčijem scenariju, skupina lanaca supermarketa složila se da će kupovati samo jabuke koje su certificirane kao jabuke bez pesticida. Organizacija proizvođača jabuka razvije certifikacijski žig kojim se potvrđuje da

¹⁹ Vidjeti u tom smislu presudu od 6. rujna 2017., *Intel*, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:632, točke od 40. do 45. i ondje navedena sudska praksa.

²⁰ Vidjeti u tom smislu presudu Sudu od 26. listopada 2000., *Bayer AG/Komisija*, T-41/96, ECLI:EU:T:2000:242, točka 69.; presudu od 13. srpnja 2006., *Komisija/Volkswagen*, C-74/04 P, ECLI:EU:C:2006:460, točka 39.; presudu od 30. travnja 2009., *CD-Contact Data GmbH*, T-18/03, ECLI:EU:T:2009:132, točka 48.

su proizvodi njezinih članova bez pesticida. Organizacija licencira certifikacijski žig za upotrebu na ambalaži supermarketâ i u njihovim promidžbenim materijalima. Naknade za licenciranje raspodjeljuju se među proizvođačima koji su članovi te organizacije. U tom slučaju organizacija je udruženje proizvođača koje je odlučilo donijeti i izdavati certifikacijski žig. Ta odluka čini sporazum o održivosti između proizvođača. Osim toga, sporazum o licenciranju koji je organizacija sklopila sa supermarketima čini zaseban sporazum o održivosti sklopljen između proizvođača (putem njihova udruženja) i supermarketâ.

2.3 Proizvodi obuhvaćeni člankom 210.a

- (34) Da bi bio obuhvaćen člankom 210.a, sporazum o održivosti: i. mora se odnositi na jedan ili više poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u osim proizvoda ribarstva i akvakulture („proizvodi iz Priloga I.”) i ii. mora se odnositi na proizvodnju tog proizvoda ili trgovinu tim proizvodima. Sporazum o održivosti može uključivati i gospodarske subjekte na razinama lanca opskrbe osim poljoprivredne proizvodnje, u mjeri u kojoj ti gospodarski subjekti pristanu na uvjete povezane s proizvodnjom ili trgovinom poljoprivrednim proizvodima.
- (35) Ograničavanje članka 210.a na poljoprivredne proizvode posljedica je područja primjene članka 1. Uredbe o ZOT-u, koji ne obuhvaća nepoljoprivredne prehrambene proizvode („proizvodi koji nisu navedeni u Prilogu I.”).
- (36) Sporazum o održivosti može se odnositi i na proizvode iz Priloga I. i na proizvode koji nisu navedeni u Prilogu I., a da to ne utječe na valjanost samog sporazuma o održivosti. Međutim, isključenje iz članka 210.a primjenjivat će se samo na dio sporazuma o održivosti koji se odnosi na proizvode iz Priloga I.

Primjer 1.: Sporazum se odnosi na održivu ambalažu slada i piva. Članak 210.a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma koji se odnosi na slad jer je pivo proizvod koji nije naveden u Prilogu I.

Primjer 2.: Sporazum se odnosi na biogoriva i na proizvode koji se upotrebljavaju za proizvodnju biogoriva. Članak 210.a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma koji se odnosi na proizvode iz Priloga I. koji se upotrebljavaju za proizvodnju biogoriva.

Primjer 3.: Sporazum se odnosi na isporuku održivo uzgojene peradi pružateljima usluga opskrbe pripremljenom hranom i pićima. Sporazum uključuje proizvođače peradi koji isporučuju perad proizvođačima pripremljenih obroka (koji upotrebljavaju perad za pripremu obroka) i organizaciju koja zastupa kantine koje kupuju pripremljene obroke od proizvođača obroka. Članak 210.a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma koji se odnosi na isporuku peradi proizvođačima obroka, a ne na dio sporazuma koji se odnosi na isporuku pripremljenih obroka kantinama. Jedino su proizvodi od peradi proizvodi navedeni u Prilogu I. UFEU-u.

Primjer 4.: Sporazum se odnosi na proizvodnju održivih rajčica radi prerade u umake za tjesteninu. Članak 210.a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma koji se odnosi na rajčice jer su umaci proizvodi koji nisu navedeni u Prilogu I.

3 MATERIJALNO PODRUČJE PRIMJENE ČLANKA 210.A

- (37) Potrebno je razlikovati ciljeve održivosti navedene u članku 210.a stavku 3., standarde održivosti (koji se utvrđuju kako bi se ostvarili ti ciljevi održivosti) i provedbene mjere predviđene sporazumom o održivosti kako bi se postigli ti standardi.

Primjer: cilj održivosti mogao bi biti smanjenje upotrebe pesticida ili sprečavanje erozije tla. Standard održivosti koji se nastoji primijeniti sporazumom o održivosti mogao bi uključivati postavljanje mjerljivih ciljeva u obliku kvantitativnih ili kvalitativnih kriterija koji nadilaze obvezni standard (npr. smanjenje upotrebe pesticida za 60 % ili upotreba pokrovnog usjeva zimi da bi se spriječila erozija tla). Sporazum bi mogao obuhvaćati konkretne provedbene mjere kao što su obveza provedbe praksi precizne poljoprivrede i praćenja štetnih organizama, obveza upotrebe određenih strojeva ili opreme, obveza primjene instrumenata za upravljanje rizicima ili obveza podupiranja širenja tehničkog znanja (uključujući osposobljavanje, savjetovanje, suradnju i razmjenu znanja) te digitalne tehnologije ili prakse za održivo upravljanje hranjivim tvarima.

3.1 Ciljevi održivosti obuhvaćeni člankom 210.a

- (38) Da bi se ispunili uvjeti iz članka 210.a, sporazumom o održivosti mora se nastojati postići standard održivosti kojim se doprinosi barem jednom od sljedećih ciljeva održivosti:
- a. okolišni ciljevi, uključujući ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu tim promjenama, održiva upotreba krajobraza, vode i tla te njihova zaštita, prelazak na kružno gospodarstvo, uključujući smanjenje rasipanja hrane, sprečavanje i kontrola onečišćenja te zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava;
 - b. proizvodnja poljoprivrednih proizvoda na načine kojima se smanjuje upotreba pesticida i upravlja rizicima koji proizlaze iz njihove upotrebe ili kojom se smanjuje opasnost od antimikrobne otpornosti u poljoprivrednoj proizvodnji;
 - c. zdravlje i dobrobit životinja.
- (39) Primjeri okolišnih ciljeva navedeni u članku 210.a stavku 3. točki (a) ogledni su i mogu obuhvaćati različite vrste i varijacije. Primjerice, bilo koji okolišni cilj koji neki gospodarski subjekt nastoji ostvariti i koji pozitivno utječe na okoliš u vezi s proizvodnjom ili preradom poljoprivrednih proizvoda ili na trgovinu poljoprivrednim proizvodima (uključujući distribuciju) može biti cilj održivosti obuhvaćen člankom 210.a. Za razliku od toga, članak 210.a stavak 3. točke (b) i (c) sadržavaju cjeloviti popis ciljeva.

Primjeri ciljeva održivosti obuhvaćenih člankom 210.a

Primjer 1.: Iako to nije izričito navedeno u članku 210.a stavku 3., smanjenje onečišćenja zraka i poboljšanje kvalitete zraka jedna je vrsta okolišnog cilja. Stoga je obuhvaćeno člankom 210.a stavkom 3. točkom (a).

Primjer 2.: Iako to nije izričito navedeno u članku 210.a stavku 3., izbjegavanje onečišćenja plastikom obuhvaćeno je ciljem prelaska na kružno gospodarstvo ili ciljem sprečavanja i kontrole onečišćenja. Stoga je obuhvaćeno člankom 210.a stavkom 3. točkom (a).

Primjer 3.: Cilj održive upotrebe i zaštite krajobraza, vode i tla uključuje poboljšavanje otpornosti tla na eroziju, povećavanje bioraznolikosti tla, poboljšavanje sastava tla i osiguravanje zaštite morskih područja, što su sve različite vrste ciljeva koji se odnose na održivu upotrebu i zaštitu krajobraza, vode i tla. To su sve ciljevi koji su obuhvaćeni člankom 210.a stavkom 3. točkom (a).

- (40) Standardom održivosti može se nastojati doprinijeti jednom cilju obuhvaćenom člankom 210.a stavkom 3. ili više njih.
- (41) Kako bi se olakšalo ocjenjivanje sukladnosti s člankom 210.a, sporazumom o održivosti trebali bi se utvrditi cilj ili ciljevi održivosti kojima se nastoji doprinijeti standardom održivosti.
- (42) Ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti ostvarivanju više ciljeva, od kojih su samo neki navedeni u članku 210.a stavku 3., samo ciljevi navedeni u članku 210.a stavku 3. relevantni su za ocjenjivanje je li sporazum o održivosti obuhvaćen člankom 210.a.
- (43) Ako se standardom održivosti nastoji doprinijeti ciljevima koji nisu navedeni u članku 210.a stavku 3., kao što su socijalni ciljevi (primjerice, radni uvjeti ili zdrava i hranjiva prehrana) ili gospodarski ciljevi (primjerice, razvoj robnih marki ili pravednije naknade za poljoprivrednike), aspekti standarda održivosti kojima se nastoji doprinijeti tim ciljevima ne mogu se uzeti u obzir pri ocjenjivanju sukladnosti s člankom 210.a (posebno u vezi s tim je li neko ograničenje tržišnog natjecanja u sporazumu o održivosti neophodno za postizanje standarda održivosti, kako je navedeno u odjeljku 5.).

Primjer 1.: Ako proizvođači žitarica sklope sporazum s prerađivačima žitarica na temelju kojeg će proizvođači žitarica poboljšati elemente krajobraza (živice itd.), to može biti obuhvaćeno ciljem zaštite i obnove bioraznolikosti i ekosustavâ iz članka 210.a stavka 3. točke (a), pod uvjetom da se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 2.: Ako se proizvođači meda i prerađivači medovine dogovore da će staviti na tržište proizvode od meda prikupljenog iz košnica u kojima se upotrebljavaju samo nekemijska sredstva za suzbijanje varooze, to može biti obuhvaćeno ciljem zdravlja i dobrobiti životinja iz članka 210.a stavka 3. točke (c), pod uvjetom da se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 3.: Ako se proizvođači žitarica dogovore da će primijeniti tehnike precizne poljoprivrede kako bi smanjili upotrebu pesticida i gnojiva, to može biti obuhvaćeno okolišnim ciljevima iz članka 210.a stavka 3., ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 4.: Ako se proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovore da će razviti robne marke kojima se osiguravaju pravednije naknade

za proizvođače, to povećanje prihoda proizvođača mlijeka i mliječnih proizvoda može dovesti do povećanja ulaganja kojima se nastoje ostvariti okolišni ciljevi ili ciljevi dobrobiti životinja. Ako se sporazumom nastoji doprinijeti cilju osiguravanja pravednije naknade za proizvođače, taj cilj nije obuhvaćen ciljevima navedenima u članku 210.a stavku 3.

Primjer 5.: ako se proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovore da će poboljšati dobrobit životinja i istodobno se dogovore da će osigurati pravedne radne uvjete za poljoprivredne radnike, isključenje iz članka 210.a može se primijeniti samo na aspekte sporazuma kojima se nastoji doprinijeti ostvarivanju ciljeva navedenih u članku 210.a stavku 3., kao što je dobrobit životinja. Za razliku od toga, drugi aspekti, kao što su pravedni radni uvjeti za poljoprivredne radnike, ne mogu se uzeti u obzir u tom ocjenjivanju.

3.2 Standardi održivosti koji se primjenjuju na temelju članka 210.a

3.2.1 *Sporazumom o održivosti mora se utvrditi standard održivosti koji se odnosi na cilj održivosti*

- (44) Sporazumom o održivosti koji ispunjava uvjete iz članka 210.a treba se utvrditi standard održivosti koji stranke sporazuma moraju poštovati kako bi doprinijele jednom ili više ciljeva održivosti navedenih u članku 210.a stavku 3.
- (45) Standard održivosti mora se odnositi na jedan cilj održivosti obuhvaćen člankom 210.a ili više njih.
- (46) Standard održivosti može biti postojeći standard, standard koji su za potrebe sporazuma utvrdile stranke sporazuma ili treće strane.
- (47) Standardima održivosti može biti propisan cilj koji se treba ostvariti, a da se pritom nameću ili ne nameću konkretne tehnologije ili proizvodne metode. Stoga se primjenitelji standardâ održivosti možda neće morati obvezati samo na ostvarivanje cilja ili ciljeva određenih standardom, već će možda morati upotrebljavati određenu tehnologiju ili proizvodnu praksu kako bi ostvarili taj cilj (primjerice, metode zaštite tla, prakse koje se odnose na ispašu životinja itd.).
- (48) Donošenje standarda održivosti može dovesti do stvaranja dobrovoljne oznake, logotipa ili naziva robne marke za proizvode koji ispunjavaju zahtjeve tog standarda.
- (49) Isključenje iz članka 210.a može se primijeniti samo na dio proizvodnje koji ispunjava standard održivosti.
- (50) Pri ocjenjivanju je li standard održivosti obuhvaćen člankom 210.a nije važno je li sporazum o održivosti trenutačno ili u prošlosti financiran sredstvima EU-a ili nacionalnim sredstvima.

3.2.2 *Standardi održivosti trebali bi dovesti do mjerljivih i opipljivih rezultata ili, ako to nije primjenjivo, uočljivih i opisivih rezultata*

- (51) Standardom održivosti mogu se odrediti kvantificirani ciljevi, odnosno konkretne metode ili prakse koje treba primijeniti (primjerice da se neće upotrebljavati određeni ulazni materijal ili poljoprivredna praksa).
- (52) Rezultati koji se ostvaruju primjenom standarda održivosti moraju biti opipljivi i mjerljivi. Ako se ostvareni rezultati ne mogu mjeriti brojčano, primjerice zbog prirode ili predmeta standarda održivosti, ostvareni rezultati ipak bi trebali biti uočljivi i opisivi.

Primjer 1.: Ako je cilj održivosti smanjiti upotrebu pesticida, tad bi se konkretni standard održivosti mogao odrediti kao smanjenje upotrebe pesticida za 40 %. U tom bi slučaju trebalo biti moguće dokazati da primjena standarda dovodi do mjerljivog smanjenja upotrebe pesticida.

Primjer 2.: Ako se sporazumom o održivosti nastoji povećati bioraznolikost kultivacijom određenog samoniklog bilja i izvornih biljnih vrsta prihvatljivih za kukce, možda neće biti moguće brojčano mjeriti rezultate. Međutim, uloženi trud i ostvareni rezultati moraju se moći opisati (primjerice koje bi bilje trebalo posaditi), čak i ako se ne opisuju nužno brojčano.

3.2.3 *Standardi održivosti moraju biti viši od relevantnog obveznog standarda*

- (53) Standard održivosti koji se nastoji primijeniti sporazumom o održivosti obuhvaćenim člankom 210.a mora biti viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. To znači da se standardom održivosti moraju utvrditi zahtjevi održivosti koji nadilaze zahtjeve postojećeg obveznog standarda ili se njime moraju uvesti zahtjevi održivosti ako ni pravom Unije ni nacionalnim pravom zahtjevi održivosti nisu utvrđeni.
- (54) Obvezni standard jest standard utvrđen na razini EU-a ili nacionalnoj razini kojim se određuju razine, tvari, proizvodi ili tehnike koje pojedinačni proizvođači ili gospodarski subjekti moraju ostvariti ili izbjegavati. Standardi ili ciljevi koji su obvezujući za države članice, ali ne i za pojedinačne poduzetnike nisu obvezni standardi za potrebe članka 210.a.
- (55) Neovisno o tome jesu li stranke sporazuma o održivosti gospodarski subjekti iz trećih zemalja, države članice EU-a trebaju standarde EU-a ili nacionalne standarde smatrati obveznima.
- (56) Ako je obvezni nacionalni standard stroži ili ambiciozniji od odgovarajućeg standarda EU-a, proizvođači i gospodarski subjekti koji posluju u toj državi članici moraju poštovati taj viši nacionalni standard. Ovisno o ustavnom pravu svake države članice, obvezni standard može postojati na regionalnoj ili lokalnoj razini. Ako se primjenjivi obvezni nacionalni standard određuje na regionalnoj ili lokalnoj razini, to bi trebao biti relevantni standard.

- (57) Sporazumi o održivosti mogu obuhvaćati sustave kvalitete uspostavljene Uredbom (EU) br. 1151/2012 ili oznake kvalitete na koje se primjenjuje relevantno nacionalno pravo, no samo u mjeri u kojoj ti sustavi i oznake dovode do višeg standarda održivosti od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom.
- (58) Ako na razini EU-a ili nacionalnoj razini ne postoje obvezni standardi, sporazumi o održivosti kojima se nastoji povećati *de facto* razina održivosti nadilaze obvezne standarde EU-a ili nacionalne standarde. Isto vrijedi i za sporazume o održivosti kojima se nastoji ubrzati tranzicija ili rani prijelaz na obvezne standarde EU-a ili nacionalne standarde koji su doneseni, ali još nisu stupili na snagu.
- (59) Članak 210.a više se neće primjenjivati na sporazume o održivosti od trenutka stupanja na snagu jednakovrijednih ili ambicioznijih standarda EU-a ili nacionalnih standarda (vidjeti odjeljak 6.5.).
- (60) Zbog broja vrsta i kombinacija obveznih standarda održivosti na razini EU-a i nacionalnoj razini za svaki od ciljeva održivosti utvrđenih u članku 210.a stavku 3., u ovim smjernicama nije moguće utvrditi cjeloviti popis standarda održivosti koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom.
- (61) Slično tomu, u ovim smjernicama nije moguće navesti koliko najmanje doneseni standard održivosti mora biti viši od obveznog standarda održivosti. Umjesto toga, koliko je standard održivosti viši od obveznog standarda održivosti morat će se ocijeniti za svaki pojedini slučaj uzimajući u obzir ograničenja tržišnog natjecanja koja se nameću sporazumom o održivosti i jesu li ta ograničenja neophodna (vidjeti odjeljak 5.).

Primjer 1.: EU će na temelju Direktive EU-a o održivoj upotrebi pesticida odrediti ciljeve smanjenja opće upotrebe kemijskih pesticida i rizika od njih za 50 % te smanjenja upotrebe „opasnijih” pesticida za 50 % do 2030. Pod pretpostavkom da se poštuju svi drugi uvjeti utvrđeni pravom Unije, ako se proizvođači i prerađivači voća i povrća dogovore da će na tržište stavljati samo proizvode nastale u okviru programa za postupno smanjenje upotrebe pesticida za 60 % do 2030., time bi se ispunio zahtjev da standard održivosti mora biti viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

Primjer 2.: Proizvođači i gospodarski subjekti dogovaraju da će smanjiti količinu rasipanja hrane u proizvodnji i preradi graška za 50 % optimizacijom tehnika berbe graška, ulaganjem u učinkovitije skladišne kapacitete i poboljšanjem ambalaže. Ne postoji obvezan standard održivosti za smanjenje rasipanja hrane određen na razini EU-a ni primjenjiv nacionalni standard održivosti. U tom bi slučaju standard održivosti bio *de facto* viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

Primjer 3.: Proizvođači mlijeka i trgovci na malo dogovaraju da će podržati prijelaz na ekološku proizvodnju mlijeka kako je utvrđeno u Uredbi (EU) 2018/848 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda²¹. Iako se

²¹ Uredba (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 (SL L 150, 14.6.2018., str. 1.).

Uredbom (EU) 2018/848 utvrđuju proizvodne metode koje poljoprivrednici trebaju primjenjivati kako bi svoje proizvode mogli označiti kao ekološke, te proizvodne metode ne predstavljaju obvezne standarde na razini EU-a ili nacionalnoj razini. U tom bi slučaju standard kojim je propisana proizvodnja mlijeka u skladu s metodama ekološke proizvodnje mogao biti viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

4 OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA

- (62) Svrha je ovog odjeljka razumjeti vrste ograničenja koja će vjerojatno biti obuhvaćena člankom 101. stavkom 1. UFEU-a i na koja bi se stoga moglo primijeniti isključenje na temelju članka 210.a ako ispunjavaju uvjete tog članka.
- (63) U ovom se odjeljku ne razmatra bi li određena ograničenja tržišnog natjecanja koja bi vjerojatno bila obuhvaćena člankom 101. stavkom 1. mogla ispuniti zahtjeve za izuzeće na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a. Svrha ovog odjeljka nije ni iscrpno raspravljati o tome kad se sporazumima o održivosti ograničava ili ne ograničava tržišno natjecanje.

4.1 Što je ograničenje tržišnog natjecanja?

- (64) Ključan pojam za razumijevanje pojma ograničenja tržišnog natjecanja jest pojam „parametara tržišnog natjecanja”. Poduzeća se natječu pružanjem ponude kupcima koja je privlačnija od ponuda alternativnih dobavljača u danim okolnostima. Iako cijena može biti najvažniji čimbenik za neke kupce, i drugi čimbenici mogu imati određenu ulogu. Primjerice, jedan dobavljač može ponuditi kvalitetniji proizvod, bolje značajke, više raznolikosti, bolju uslugu ili više inovacija itd. Određeni čimbenici mogu utjecati na sposobnost dobavljača da smanji cijenu ili poboljša značajke, kao što su sposobnost dobavljača da ostvari određenu razinu proizvodnje uz niže troškove od konkurenata, učinkovitije proizvodne metode i tehnologije, izvori opskrbe, prijevoz i logistika itd. Sve te cijene i necjenovni čimbenici zajedno se nazivaju „parametrima tržišnog natjecanja”.
- (65) Sporazumom se ograničava tržišno natjecanje u smislu članka 101. stavka 1. ako je vjerojatno da će utjecati na relevantne parametre tržišnog natjecanja na određenom tržištu. Sporazumom se može ograničiti tržišno natjecanje jer sadržava izričitu ili implicitnu obvezu nenatjecanja u pogledu jednog ili više parametara tržišnog natjecanja, no njime se ujedno može ograničiti tržišno natjecanje smanjenjem suparništva između stranaka sporazuma ili smanjenjem suparništva između njih i trećih strana²². Prilog E sadržava pregled nekih od glavnih vrsta ograničenja tržišnog natjecanja koje se javljaju u sporazumima o održivosti i načine na koje se različite vrste ograničenja mogu primijeniti u praksi.

²² Smjernice za primjenu članka 81. stavka 3. Ugovora, SL C 101, 27.4.2004., str. 97. („Smjernice za članak 101. stavak 3. UFEU-a”). U naslovu se upućuje na članak 81. stavak 3. jer je obavijest objavljena prije donošenja Ugovora iz Lisabona. Kad je donesen Ugovor iz Lisabona, članak 81. Ugovora o osnivanju Europske zajednice postao je članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

- (66) U nekim slučajevima sporazumi o održivosti po samoj svojoj prirodi ograničavaju tržišno natjecanje. Primjerice, sporazum između skupine konkurentskih poduzetnika kojim se ona dogovaraju da će naplaćivati iste cijene svojim kupcima vjerojatno će sam po sebi ograničiti tržišno natjecanje.
- (67) U drugim slučajevima, iako sporazum o održivosti po samoj svojoj prirodi ne ograničava nužno tržišno natjecanje, učinak sporazuma o održivosti ipak može biti ograničavanje tržišnog natjecanja. U takvim slučajevima vjerojatnost da će se sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje ovisi o nekoliko čimbenika, uključujući udio tržišta na koji sporazum o održivosti utječe i postoje li drugi poduzetnici koji bi mogli početi proizvoditi konkurentne proizvode. Naime, ako postoji dovoljno proizvođača koji nisu obuhvaćeni sporazumom o održivosti, kupcima će i dalje biti na raspolaganju konkurentne alternative, stoga nije vjerojatno da će se predmetnim sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje.
- (68) Sporazum o održivosti može sadržavati više ograničenja tržišnog natjecanja. Primjerice, inicijativa za dobrobit životinja može sadržavati poseban sporazum o isplati obvezne naknade poljoprivrednicima koji ispunjavaju određene kriterije za dobrobit životinja (pri čemu je sporazum o isplati naknade sporazum o sastavnom dijelu cijene). Ti kriteriji mogu obuhvaćati i zahtjeve u pogledu veličine prostora dostupnog pojedinačnim životinjama, što bi moglo dovesti do smanjenja broja životinja koje se mogu uzgojiti (ograničenje rezultata proizvodnje), ili se njima mogu odrediti posebni hranidbeni zahtjevi (ograničenje ulaznog materijala).
- (69) Da bi sporazum o održivosti bio obuhvaćen člankom 101. stavkom 1. UFEU-a, nije bitno koliko ograničenja tržišnog natjecanja sadržava, pod uvjetom da sadržava barem jedno ograničenje tržišnog natjecanja.

Primjer 1.: Uzgajivači soje u određenoj regiji žele prestati upotrebljavati kemijska gnojiva da bi se smanjilo onečišćenje i zaštitili vodni sustavi. Međutim, budući da bi to vjerojatno dovelo do smanjenja prinosa usjeva, zabrinuti su da će gubiti novac ako samostalno primijene tu inicijativu. Stoga se dogovore da će prestati upotrebljavati gnojiva i da će povećati svoje cijene po toni kako bi zadržali istu razinu profitabilnosti kao i prije.

Sporazumom o održivosti ograničava se tržišno natjecanje ograničavanjem sposobnosti sudionika da odrede vlastite prodajne cijene.

Primjer 2.: Skupina poljoprivrednika koji žele prestati upotrebljavati kemijska gnojiva stvara znak kvalitete za „održivu soju” proizvedenu bez kemijskih gnojiva. Prestankom upotrebe kemijskih gnojiva vjerojatno će se smanjiti prinosi, a time potencijalno i prihodi poljoprivrednih gospodarstava. Skupina stoga uvelike ulaže u jačanje svijesti potrošača o znaku kvalitete i o povoljnom utjecaju prestanka upotrebe kemijskih gnojiva na okoliš kako bi potrošače uvjerila da „održiva soja” vrijedi više od soje proizvedene upotrebom kemijskih gnojiva. Svaki poljoprivrednik koji certificira svoju soju kao soju proizvedenu bez upotrebe kemijskih gnojiva može sudjelovati u programu i može ga napustiti u bilo kojem

trenutku. Za razliku od prvog primjera, u ovom primjeru ne postoje odredbe koje se odnose na određivanje cijena.

Nije vjerojatno da će se sporazumom o održivosti iz ovog primjera ograničiti tržišno natjecanje. Program bi mogao imati učinak ograničavanja tržišnog natjecanja ako se velik broj proizvođača soje pridruži programu i tako ograniči mogućnosti kupaca koji ne žele kupovati „održivu soju”. Međutim, ako se programu pridruži samo ograničeni broj proizvođača soje (primjerice, proizvođači koji su odgovorni za manje od 10 % opskrbe), svako ograničenje tržišnog natjecanja vjerojatno će biti neznatno jer posljedično smanjenje razine proizvodnje neće biti značajno i kupcima će i dalje na raspolaganju biti alternative ako ne žele ili ne mogu platiti više za održivu soju.

4.2 Što nije ograničenje tržišnog natjecanja?

- (70) Članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje se na sve sporazume o održivosti između konkurenata. Ako takvi sporazumi o održivosti ne utječu na parametre tržišnog natjecanja, kao što su cijena, količina, kvaliteta, izbor ili inovacije, nije vjerojatno da će se njima ograničiti tržišno natjecanje. Sljedeći primjeri ogledni su i nisu iscrpni.
- (71) Prvo, nije vjerojatno da će se sporazumima o održivosti koji se ne odnose na gospodarsku djelatnost konkurenata, nego na njihovo unutarnje korporativno ponašanje, ograničiti tržišno natjecanje. Primjerice, konkurenti mogu nastojati povećati ukupni ugled industrije kao okolišno odgovorne industrije i u tu se svrhu mogu dogovoriti o mjerama za uklanjanje plastike za jednokratnu upotrebu u svojim poslovnim prostorima, ograničenje sobne temperature u zgradama ili ograničenje dnevnog broja tiskanih materijala.
- (72) Drugo, nije vjerojatno da će se sporazumima o održivosti koji se odnose na izradu baze podataka koja sadržava informacije o dobavljačima koji imaju održive lance vrijednosti, upotrebljavaju održive proizvodne postupke i osiguravaju održive ulazne materijale ili o distributerima koji prodaju proizvode na održiv način, a da se pritom od stranaka ne zahtijeva kupnja od tih dobavljača ili prodaja tim distributerima, ograničiti tržišno natjecanje u skladu s člankom 101. stavkom 1. UFEU-a.
- (73) Treće, nije vjerojatno da će se sporazumima o održivosti između konkurenata koji se odnose na organizaciju kampanja za jačanje svijesti na razini cijele industrije ili kampanja za jačanje svijesti kupaca o ekološkom otisku njihove potrošnje, a da takve kampanje ne čine zajedničko oglašavanje određenih proizvoda, ograničiti tržišno natjecanje u skladu s člankom 101. stavkom 1. UFEU-a.
- (74) Kad se sporazumom o održivosti ne nameće ograničenje tržišnog natjecanja, ne primjenjuje se članak 101. stavak 1. UFEU-a i stoga se na sporazum o održivosti ne treba primijeniti isključenje iz članka 210.a. U tom će slučaju stranke sporazuma o održivosti moći nastaviti s provedbom sporazuma.

5 NEOPHODNOST IZ ČLANKA 210.A

5.1 Uvod

- (75) Člankom 210.a stavkom 1. predviđa se da se članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima se nastoji postići primjena standarda održivosti višeg od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uvjetom da ti sporazumi nameću samo ona ograničenja tržišnog natjecanja koja su „neophodna” za postizanje tog standarda. Stoga je uvjet neophodnosti jedan od uvjeta koje gospodarski subjekti moraju ispuniti kako bi se moglo primijeniti isključenje iz članka 210.a.
- (76) U ovom se odjeljku objašnjava kako bi se pojam neophodnosti trebao tumačiti u skladu s člankom 210.a. U njemu se daju smjernice o načinu na koji se uvjet neophodnosti primjenjuje na razna ograničenja tržišnog natjecanja ovisno o standardima održivosti koji se nastoje postići. Ovim se odjeljkom ne nastoje utvrditi posebni oblici i vrste ograničenja koje dionici mogu ili ne moraju primijeniti u svojim sporazumima o održivosti, već se nastoji utvrditi metodologija za ocjenjivanje okolnosti u kojima bi glavne vrste ograničenja vjerojatno bile neophodne za postizanje standardâ održivosti te se ta metodologija nastoji ilustrirati skupom neiscrpnih primjera.
- (77) Prije ocjenjivala je li ograničenje tržišnog natjecanja koje proizlazi iz sporazuma o održivosti neophodno, stranke prvo moraju utvrditi postoji li ograničenje tržišnog natjecanja (kako je objašnjeno u prethodnom odjeljku). Ako se predmetnim sporazumom o održivosti ne ograničava tržišno natjecanje, nije potrebno razmatrati neophodnost. U tim slučajevima gospodarski subjekti mogu izravno nastaviti s provedbom sporazuma o održivosti.
- (78) Naposljetku, neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja na temelju članka 210.a mora se ocijeniti u odnosu na postizanje standarda navedenog u sporazumu o održivosti. Postizanje standarda održivosti moglo bi se odnositi na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda ili trgovinu njima u skladu sa standardom.

5.2 Pojam neophodnosti

- (79) Pojam neophodnosti već se upotrebljava u pravu EU-a o tržišnom natjecanju. Člankom 101. stavkom 3. UFEU-a predviđa se da se zabrana iz članka 101. stavka 1. UFEU-a može proglasiti neprimjenjivom na sporazume kojima se doprinosi poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe ili promicanju tehničkog ili gospodarskog napretka, a istodobno potrošačima omogućuje pravedan udio u koristi koja iz njih proizlazi te kojima se: i. ne nameću ograničenja koja *nisu neophodna* za postizanje tih ciljeva i ii. ne omogućuje predmetnim poduzetnicima isključivanje konkurencije s tržišta s obzirom na znatan dio predmetnih proizvoda.
- (80) Pojam neophodnosti iz članka 101. stavka 3. UFEU-a dodatno se objašnjava u Smjernicama za članak 101. stavak 3. te u sudskoj praksi Suda Europske unije.

- (81) Zbog sličnog teksta članka 210.a i članka 101. stavka 3. UFEU-a, test za utvrđivanje je li ograničenje neophodno na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a korisno je polazište za ove smjernice za članak 210.a. Međutim, kao što će biti objašnjeno u nastavku, postoje određene ključne razlike između ta dva članka, zbog čega se standard neophodnosti nužno razlikuje među njima.
- (82) Smjernicama za članak 101. stavak 3. UFEU-a utvrđuje se test od dva koraka za utvrđivanje jesu li ograničenja tržišnog natjecanja neophodna. U prvom koraku testa ispituje se je li sam *sporazum* (tj. sporazum obuhvaćen člankom 101. stavkom 1. UFEU-a) razumno potreban za postizanje učinkovitosti koje su stvorene sporazumom, dok se u drugom koraku ocjenjuje jesu li *pojedinačna ograničenja* tržišnog natjecanja koja proizlaze iz sporazuma također razumno potrebna za postizanje tih učinkovitosti.
- (83) Iako se pri ocjenjivanju neophodnosti iz članka 210.a također primjenjuje test od dva koraka, taj se test ne može primjenjivati na isti način kao test od dva koraka u skladu s člankom 101. stavkom 3. UFEU-a. Suzakonodavci EU-a (tj. Europski parlament i Vijeće EU-a) donijeli su članak 210.a kako bi stvorili okvir kojim se isključuje primjena članka 101. stavka 1. UFEU-a²³. Zbog važnosti postizanja određenih standarda održivosti u području poljoprivrede, suzakonodavci EU-a smatrali su kako bi sporazum o održivosti, da bi se na njega moglo primijeniti isključenje iz članka 210.a, trebao ispunjavati različite uvjete od uvjeta za primjenu izuzeća iz članka 101. stavka 3. UFEU-a. Primjerice, isključenjem iz članka 210.a ne zahtijeva se da stranke sporazuma osiguraju da potrošači ostvare pravedan udio u koristi koja proizlazi iz predmetnog sporazuma o održivosti kao što je to slučaj u članku 101. stavku 3. UFEU-a. Stoga se standard kontrole u okviru ocjene prirode i intenziteta ograničenja tržišnog natjecanja na temelju članka 210.a razlikuje od onog na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a. To, među ostalim, znači da se ograničenja koja bi se smatrala ozbiljnim ograničenjima članka 101. stavka 1. UFEU-a (kao što su sporazumi o određivanju fiksne cijene ili smanjenju rezultata proizvodnje) na temelju članka 210.a mogu smatrati „neophodnima” ako su ispunjeni uvjeti navedeni u nastavku, dok takva ograničenja vjerojatno ne bi ispunila uvjete iz članka 101. stavka 3. UFEU-a.

5.3 Korak 1. – Neophodnost sporazuma o održivosti

- (84) U prvom koraku testa neophodnosti u skladu s člankom 101. stavkom 3. UFEU-a ispituje se je li sporazum o održivosti kao takav razumno potreban za postizanje učinkovitosti koje su stvorene sporazumom. Po analogiji, u skladu s člankom 210.a, u prvom koraku ocjenjuje se je li sporazum o održivosti razumno potreban za postizanje standarda održivosti koji se nastoji postići. To znači da postizanje standarda održivosti treba biti „specifično” za predmetni sporazum. Što to podrazumijeva u praksi objašnjeno je u ovom odjeljku koji se odnosi na „1. korak”.

²³ Na temelju članka 42. UFEU-a odredbe poglavlja Ugovora koje se odnose na pravila o tržišnom natjecanju primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde Europski parlament i Vijeće EU-a.

- (85) Općenito, priroda članka 210.a pretpostavlja da sporazum o održivosti sadržava jednu odredbu ili više njih. Svaki sporazum o održivosti sadržava najmanje odredbu kojom se gospodarski subjekti dogovaraju da će nastojati zajednički primijeniti standard održivosti viši od obveznih pravila EU-a ili nacionalnih pravila. Osim dogovora o standardu održivosti, gospodarski subjekti možda će morati dogovoriti jedno pitanje povezano s proizvodnjom ili trgovinom poljoprivrednim proizvodima ili više njih kako bi djelotvorno razvili ili proveli standard održivosti. Takve odredbe mogle bi se odnositi na parametre tržišnog natjecanja, primjerice, cijenu po kojoj se proizvod prodaje, cijenu ulaznih materijala potrebnih za proizvodnju, količinu proizvoda koji bi se proizvodio, način na koji se proizvod distribuira ili stavlja na tržište, certifikaciju proizvoda itd.
- (86) Pri ocjenjivanju neophodnosti sporazuma o održivosti svaka odredba sporazuma mora se ocijeniti zasebno. Primjerice, dok bi za određeni sporazum o održivosti odredbe o cijeni mogle biti razumno potrebne za postizanje određenog standarda održivosti, daljnje odredbe (primjerice, o rezultatima proizvodnje) možda neće biti razumno potrebne. To je zato što pitanje koje se nastoji riješiti odredbom o rezultatima proizvodnje stranke mogu djelotvorno riješiti jednostrano, a ne suradnjom, ili zato što bi se odredbama kojima se manje ograničava tržišno natjecanje također djelotvorno riješilo razmatrano pitanje.
- (87) Međutim, gospodarski subjekti moraju razmotriti cijeli sporazum o održivosti kako bi ocijenili postiže li se provedbom raznih odredbi u cjelini predmetni standard održivosti. To se dodatno razmatra u odjeljcima 5.3.1. i 5.3.2.
- (88) Osim toga, što je poboljšanje standarda održivosti koje gospodarski subjekti nastoje postići manje (u usporedbi sa standardom koji se već zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom), manja je vjerojatnost da će gospodarski subjekti trebati surađivati ili da bi odabrana ograničenja trebala biti ozbiljnije prirode ili intenziteta.

Primjer 1.: Proizvođači grožđa koji posluju s malim maržama i nalaze se u određenoj regiji zajednički odlučuju smanjiti upotrebu kemijskih pesticida za 52 %, dok standard koji je propisan pravom propisuje samo smanjenje od 50 %. To smanjenje odlučuju postići kupnjom organskih pesticida umjesto kemijskih pesticida. Dodatni troškovi koje proizvođači snose pri kupnji organskih pesticida nešto su veći od troškova koje bi inače snosili pri kupnji kemijskih pesticida. Kako bi postigli standard, proizvođači zajednički dogovaraju fiksnu cijenu koju bi naplaćivali za održivije grožđe. S obzirom na to da su organski pesticidi nešto skuplji i da proizvođači posluju s malim maržama, zbog čega nemaju poticaja da pojedinačno snose te troškove, vjerojatno će biti potrebna suradnja. Međutim, nije vjerojatno da će zajednički sporazum o naplaćivanju fiksne cijene na silaznom tržištu biti potreban s obzirom na neznatno poboljšanje održivosti koje se nastoji postići sporazumom. Iako bi se dogovorom o fiksnoj cijeni osigurali dostatna naknada za proizvođače i postizanje standarda, čini se da postoji manje ograničavajuća alternativa. Čini se da je u ovom slučaju puki sporazum o zajedničkom smanjenju upotrebe pesticida za dodatnih 2 % manje restriktivan

način postizanja standarda, s obzirom na to da su dodatni troškovi za kupnju organskih pesticida mali i da bi ih snosili svi proizvođači u regiji. Time bi se spriječila situacija u kojoj neki proizvođači više ne bi bili konkurentni zbog nastalih dodatnih troškova.

Primjer 2.: Proizvođači dogovaraju provedbu godišnjih provjera kvalitete vode koju konzumiraju pilići uzgojeni za proizvodnju mesa kako bi se poboljšala njihova dobrobit. Provjerama se nastoji ocijeniti razina onečišćujućih tvari u vodi kao što su teški metali i kemikalije te riješiti problem prekomjernih razina takvih onečišćujućih tvari, ako se utvrde. U skladu sa sporazumom proizvođači moraju sami provoditi provjere služeći se cjenovno pristupačnom opremom koja se mora kupiti samo jednom i ne zahtijeva znanstveno stručno znanje za upotrebu. Ne postoji poseban standard EU-a ili nacionalni standard kojim je propisana provedba takvih provjera, osim općeg zahtjeva da životinje dobivaju pitku vodu. Zbog godišnjih provjera vode blago se povećavaju troškovi proizvodnje. Kao rezultat toga proizvođači peradi dogovaraju obveze isključive kupnje mesa peradi od strane kupaca kako bi ostvarili povrat dodatnih troškova osiguravanjem da će njihovi proizvodi biti kupljeni. Nije vjerojatno da će suradnja proizvođača peradi biti potrebna s obzirom na to da se poboljšanje dobrobiti životinja čini neznatnim. Svaki proizvođač mogao bi sam djelotvorno postići taj standard jer proizvođačima nisu potrebni znanje ili stručnost drugih proizvođača. Nadalje, pojedinačni proizvođač mogao bi postići standard održivosti bez znatnih dodatnih troškova koji bi ga inače stavili u nepovoljan položaj u odnosu na druge proizvođače, koji bi također proveli taj standard. Osim toga, čak i ako bi se suradnja smatrala potrebnom, nije vjerojatno da bi za proizvođače bilo neophodno da s kupcima dogovore obveze isključive kupnje s obzirom na relativno niske troškove koje bi proizvođači snosili za ispitivanje kvalitete vode.

- (89) Naposljetku, neophodnost ograničenja treba se ocijeniti u stvarnom okruženju u kojem se sporazum o održivosti provodi, uzimajući u obzir strukturu tržišta, gospodarske rizike povezane sa sporazumom o održivosti i poticaje strankama. Što je postizanje standarda održivosti obuhvaćenog sporazumom neizvjesnije, to je vjerojatnije da bi ograničenje tržišnog natjecanja moglo biti neophodno kako bi se osiguralo postizanje standarda.

5.3.1 Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

- (90) Kako bi se ocijenilo je li sporazum o održivosti razumno potreban za postizanje standarda održivosti, potrebno je ocijeniti mogu li stranke samostalno postići standard održivosti pojedinačnim djelovanjem, a ne suradnjom. Stoga gospodarski subjekti moraju utvrditi zašto trebaju surađivati i što bi ih spriječilo da samostalno postignu taj standard. Pritom moraju uzeti u obzir tržišne uvjete i poslovnu stvarnost s kojima se suočavaju, a relevantni su za postizanje predmetnog standarda održivosti. U slučajevima u kojima bi se standard održivosti mogao postići pojedinačnim djelovanjem, no suradnjom bi ga gospodarski subjekti mogli postići brže uz manje troškova i manje truda, suradnja može biti razumno potrebna za postizanje standarda, iako bi gospodarski subjekti

i dalje trebali osigurati da sva ograničenja tržišnog natjecanja sadržana u sporazumu također budu neophodna, kako je objašnjeno u odjeljku 5.4.2.

- (91) Primjerice, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda ne mogu postići standard održivosti jer nemaju potrebno iskustvo ili znanje u određenom području, suradnja s drugim gospodarskim subjektima na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji imaju takvo iskustvo ili znanje mogla bi biti neophodna. Međutim, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda mogu jednostavno samostalno steći takvo znanje bez znatnog ulaganja vremena ili novca, malo je vjerojatno da će morati surađivati da bi postigli taj standard.
- (92) Isto tako, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda nemaju poticaja platiti nužne troškove ili uložiti u infrastrukturu potrebnu za postizanje standarda održivosti jer ne bi mogli ostvariti povrat tih troškova ili ulaganja ili ako ne mogu sami snositi te troškove ili ulaganja, suradnja s drugim gospodarskim subjektima na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji žele sufinancirati postizanje standarda održivosti mogla bi biti neophodna za postizanje standarda održivosti. Za razliku od toga, ako postizanje standarda održivosti zahtijeva ulaganje koje ne povećava znatno iznos uobičajenog sezonskog ili godišnjeg ulaganja proizvođača u njihovu uobičajenu proizvodnju, suradnja proizvođača možda neće biti neophodna.
- (93) Nadalje, ako je održivija proizvodnja ili trgovina proizvodom profitabilna samo ako se održivom proizvodnjom odnosno trgovinom obuhvati više proizvoda, sporazum između gospodarskih subjekata kojim dogovaraju da će održivo proizvoditi određeni proizvod ili trgovati njime može se smatrati neophodnim. Primjer toga bio bi upotreba logotipa/oznaka za označivanje proizvoda koji ispunjavaju određene zahtjeve održivosti, čime bi se povećalo povjerenje potrošača, ili upotreba platforme koja proizvođačima omogućuje da dijele inovativnu opremu i troškove kupnje/održavanja takve opreme kako bi proizvodili na održiviji način. Što više proizvođača u prvom slučaju proizvodi održivo i upotrebljava odgovarajući logotip, to je vjerojatnije da će trgovci na malo i potrošači logotip smatrati pouzdanim, što će pak povećati potencijalni povrat ulaganja proizvođača koji prodaju proizvode označene tim logotipom. Što više proizvođača u drugom slučaju pristane upotrebljavati platformu i stavi svoju opremu na raspolaganje drugima, to će sudjelovanje u platformi biti korisnije za svakog pojedinačnog proizvođača.
- (94) U nekim situacijama može se dogoditi da gospodarski subjekti moraju surađivati jer bi u suprotnom bili izloženi riziku da bez suradnje svaki gospodarski subjekt potroši znatna sredstva i vrijeme na razvoj različitih proizvodnih metoda radi postizanja standarda održivosti.
- (95) Za razliku od toga, u nekim situacijama može se dogoditi da zajedničko razvijanje proizvodne metode ne povećava učinkovitost i da pojedinačni razvoj proizvodne metode koji samostalno provodi određeni proizvođač stvara veću dodanu vrijednost bržim postizanjem standarda zbog natjecanja s drugim gospodarskim subjektima. Također se može dogoditi da suradnja gospodarskim subjektima ne bi omogućila da postignu standard održivosti uz znatno manje ulaganja vremena

i resursa u usporedbi s pojedinačnim postizanjem standarda. U takvim se slučajevima suradnja možda neće smatrati neophodnom.

- (96) Može se dogoditi i da gospodarski subjekti trebaju surađivati kako bi djelotvorno riješili problem neinformiranosti potrošača o svojstvima održivosti proizvoda koje kupuju. Pojedinačnim djelovanjem možda se neće moći djelotvorno usmjeriti pozornost potrošača na to pitanje i uvjeriti ih da kupuju održivije proizvode. Međutim, pojedinačno djelovanje može biti dovoljno u slučajevima u kojima postoji nezadovoljena potražnja potrošača za održivijim proizvodom, no činjenica da se proizvodom ostvaruju koristi u području održivosti nije dovoljno jasno prikazana na proizvodima pojedinačnih proizvođača, a svaki proizvođač samostalno može pružiti takve informacije.
- (97) Ako bi se gospodarski subjekt koji djeluje pojedinačno uvođenjem metode za postizanje standarda održivosti našao u nepovoljnom položaju predvodnika na tržištu, suradnja bi mogla biti potrebna kako bi se konkurente spriječilo da parazitiraju na ulaganju predvodnika na tržištu jer bi u suprotnom konkurenti mogli jednostavno bez ikakvih troškova uvesti metodu koju je razvio predvodnik na tržištu. Međutim, ako bi predvodnik na tržištu mogao spriječiti parazitiranje upotrebom prava intelektualnog vlasništva, a koja bi konkurente spriječila da primjenjuju tu metodu bez naknade predvodniku na tržištu, možda ne bi bilo potrebno da gospodarski subjekti surađuju kako bi postigli taj standard.
- (98) Gospodarski subjekt koji djeluje pojedinačno također bi se mogao naći u nepovoljnom položaju predvodnika na tržištu ako želi proizvesti održiviji proizvod čija je cijena znatno viša od alternative koja nije održiva. U tom slučaju gospodarski subjekt mogao bi imati poteškoće u stavljanju održivijeg proizvoda na tržište zbog toga što njegovi kupci na silaznom tržištu možda neće imati poticaja ponuditi skuplji proizvod krajnjim potrošačima jer bi ti potrošači vjerojatno nastavili kupovati jeftiniju alternativu. Zbog toga ne bi bilo vjerojatno da će održivi proizvod ući na tržište. U tom slučaju suradnja gospodarskih subjekata mogla bi biti potrebna kako bi se osiguralo da barem neki potrošači kupe održiviji proizvod, čime bi se postigao standard.
- (99) Osim utvrđivanja razloga za suradnju gospodarski subjekti moraju imati na umu da se, ako se sporazum o održivosti odnosi na standard održivosti za čije bi postizanje ti subjekti pojedinačno primili naknadu ili subvencije javnog tijela, neophodnost suradnje za postizanje predmetnog standarda mora pažljivo ocijeniti. Ako je, s jedne strane, predmetna naknada ili subvencija dovoljna da gospodarski subjekti sami snose troškove potrebne za postizanje standarda održivosti, možda neće morati surađivati kako bi postigli taj standard. S druge strane, ako se naknadom ili subvencijom pokriva samo dio troškova koji bi trebali nastati pri postizanju standarda održivosti, gospodarski subjekti možda će morati surađivati kako bi podmirili nepodmirene troškove.
- (100) U nekim situacijama potrošači mogu više cijeniti proizvode koji su održiviji i mogli bi biti spremni platiti višu cijenu za te proizvode nego za manje održive alternative. U takvim slučajevima suradnja gospodarskih subjekata radi postizanja standarda održivosti možda neće biti potrebna jer bi gospodarski subjekti mogli

financirati potrebna ulaganja u proizvodnju održivijih proizvoda ili trgovinu njima naplaćivanjem viših cijena potrošačima.

5.3.2 *Neophodnost odredbi sporazuma o održivosti*

- (101) Stranke sporazuma o održivosti, nakon što su se uvjerile da standard održivosti ne mogu postići stranke koje djeluju pojedinačno, morat će razmotriti ograničavaju li različite odredbe sporazuma, primjerice one koje se odnose na cijenu, rezultate proizvodnje, inovacije, distribuciju itd., tržišno natjecanje i, ako ga ograničavaju, jesu li neophodne za postizanje standarda održivosti. U ovom prvom koraku testa neophodnosti u skladu s člankom 210.a gospodarski subjekti trebaju usporediti vrste odredbi koje su dogovorili (primjerice, cijena u odnosu na certificiranje). Ocjena neophodnosti ograničenjâ tržišnog natjecanja koja proizlaze iz neke odredbe (primjerice, određivanje fiksne cijene u odnosu na cjenovnu premiju) provodi se u drugom koraku testa u skladu s člankom 210.a.
- (102) Da bi se u praksi razumjelo je li konkretna odredba neophodna za postizanje standarda održivosti, stranke sporazuma o održivosti moraju utvrditi pitanja koja ih sprečavaju da ga postignu. Gospodarski subjekti za svako takvo pitanje moraju ocijeniti koja bi ga odredba prikladno riješila kako bi se postigao predmetni standard održivosti. U nekim situacijama mogu postojati alternativne odredbe koje bi mogle prikladno riješiti predmetno pitanje kako bi se postigao standard. Ako postoji izbor između dviju ili više takvih odredbi, neophodna odredba jest ona kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje. Može se dogoditi i da su dvije prikladne odredbe ili više njih jednako restriktivne i/ili utvrđivanje koja je odredba najmanje restriktivna može biti izrazito složeno, pa u tom slučaju gospodarski subjekti mogu odabrati koju će odredbu upotrijebiti, pod uvjetom da poštuju druge elemente testa neophodnosti iz odjeljka 5.4.
- (103) Primjerice, gospodarski subjekti mogu se suočiti sa sljedećim pitanjima:
- (a) ako se pitanje odnosi na manjak povjerenja potrošača u standard održivosti, ono bi se moglo prikladno riješiti određenim odredbama ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja. To može obuhvaćati odredbu kojom je propisana upotreba neovisnog sustava certificiranja i izradu logotipa/oznake i/ili odredbu o zajedničkom promicanju i komercijalizaciji proizvoda. Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na cijenu koja se plaća proizvođačima ili na obujam proizvodnje koji se stavlja na raspolaganje kupcima na silaznom tržištu vjerojatno ne bi bila prikladna jer se njome ne bi povećalo povjerenje potrošača u standard održivosti.
- Ako su dvije potencijalno prikladne odredbe koje su prethodno utvrđene jedine prikladne opcije kojima se rješava pitanje povjerenja potrošača, odredba o upotrebi neovisnog sustava certificiranja i izradi logotipa/oznake vjerojatno će biti ona odredba kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje i koja je stoga neophodna;
- (b) ako se pitanje odnosi na manjak iskustva i znanja o održivijim proizvodnim metodama, ono bi se moglo prikladno riješiti određenim odredbama ovisno o

pojedinačnim okolnostima slučaja. To bi moglo obuhvaćati odredbu koja se odnosi na razmjenu informacija o proizvodnim metodama (primjerice, o upotrebi određenih ulaznih materijala ili opreme itd.), odredbu koja se odnosi na udruživanje određenih aktivnosti, infrastrukture, opreme itd. ili odredbu koja se odnosi na provedbu zajedničkih aktivnosti istraživanja i razvoja. Za razliku od toga, odredbom koja se odnosi na količinu proizvoda koji se mogu proizvesti ili na distribuciju ili promicanje proizvoda vjerojatno se ne bi riješilo predmetno pitanje na prikladan način jer se njome ne bi povećalo znanje ili iskustvo gospodarskih subjekata koji žele održivije proizvoditi.

Ako su tri potencijalno prikladne odredbe koje su prethodno utvrđene jedine dostupne opcije za rješavanje pitanja manjka znanja i iskustva u proizvodnji, odredba o zajedničkom istraživanju i razvoju vjerojatno će biti ona odredba kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje i koja je stoga neophodna. Ako su odredbe o razmjeni informacija o proizvodnim metodama i udruživanju aktivnosti jedine dvije potencijalno prikladne odredbe, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti. Bez takvih informacija nije moguće navesti koja bi odredba bila najmanje restriktivna;

- (c) ako se pitanje odnosi na nesigurnosti povezane s komercijalizacijom proizvoda (nesigurnosti u pogledu količina koje se mogu prodati), ono bi se moglo prikladno riješiti određenim odredbama ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja. To obuhvaća odredbu koja se odnosi na obveze kupnje nekih kupaca (primjerice, kupnja minimalne količine proizvoda godišnje) i/ili odredbu kojom se utvrđuju konkretni aranžmani distribucije između proizvođača ili između proizvođača i njihovih kupaca (podjela kupaca, isključiva opskrba ili isključiva kupnja). Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na cijenu po kojoj se proizvodi mogu dalje preprodavati na silaznom tržištu ili odredba o prekidu proizvodnje alternativnih neodrživih proizvoda vjerojatno ne bi bile prikladne jer se njima rješavaju druga pitanja, a ne nesigurnosti u pogledu obujma komercijalizacije.

Ako su dvije potencijalno prikladne odredbe koje su prethodno utvrđene (obveze kupnje i aranžmani distribucije) jedine odredbe kojima se rješava pitanje nesigurnosti u pogledu obujma komercijalizacije, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti. Bez takvih informacija nije moguće navesti koja bi odredba bila najmanje restriktivna;

- (d) ako se pitanje odnosi na pokrivanje dodatnih troškova nastalih poštovanjem standarda, ono bi se moglo prikladno riješiti određenim odredbama ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja. To bi moglo obuhvaćati odredbe koje se odnose na određene obveze u pogledu plaćanja ili cijena koje preuzimaju kupci ili na obveze kupnje minimalne količine proizvoda. Za razliku od toga, odredba kojom se zabranjuje razvoj drugih održivih ili neodrživih proizvoda vjerojatno ne bi bila prikladna jer se njome ne bi izravno snizili troškovi proizvodnje u skladu s predmetnim standardom održivosti.

Ako su dvije potencijalno prikladne odredbe koje su prethodno utvrđene (obveze u pogledu plaćanja/cijene koje preuzimaju kupci i obveze kupnje minimalne količine proizvoda) jedine odredbe kojima se rješava pitanje pokrivanja dodatnih troškova nastalih poštovanjem standarda održivosti,

okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti. Bez takvih informacija nije moguće navesti koja bi odredba bila najmanje restriktivna;

- (e) ako se pitanje odnosi na manjak znanja potrošača o dodanoj vrijednosti održivije proizvodnje ili prodaje proizvoda, ono bi se moglo prikladno riješiti odredbom koja se odnosi na zajedničko promicanje proizvoda od strane proizvođača ili kupaca na silaznom tržištu. Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na podjelu kupaca ili tržišta vjerojatno ne bi bila prikladna jer ne bi pozitivno utjecala na znanje potrošača o dodanoj vrijednosti održivije proizvodnje ili prodaje.

U tom slučaju, ako postoji samo jedna odredba (zajedničko promicanje) prikladna za rješavanje tog pitanja, ona se ujedno smatra i najmanje restriktivnom odredbom koja je stoga neophodna;

- (f) ako se pitanje odnosi na nepovoljan položaj predvodnika na tržištu (u smislu tržišnog natjecanja s manje održivim alternativnim proizvodima koji su jeftiniji), ono bi se moglo prikladno riješiti određenim odredbama ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja. To obuhvaća odredbu koja se odnosi na zajedničko promicanje održivijeg proizvoda, odredbu koja se odnosi na obvezivanje trgovaca na malo da će namiriti određeni dio svojih potreba kupnjom od proizvođača održivijeg proizvoda (kao postotak svih zamjenjivih proizvoda) ili odredbu koja se odnosi na obvezivanje određenog broja trgovaca na malo da će namiriti svoje potrebe kupnjom isključivo od proizvođača održivijeg proizvoda. Za razliku od toga, odredba o razmjeni informacija o proizvodnji među proizvođačima vjerojatno ne bi bila prikladna jer se njome ne rješava pitanje zamjene proizvoda u prodaji.

Ako su tri odredbe koje su prethodno utvrđene (o zajedničkom promicanju, o minimalnim kupnjama i o isključivim kupnjama) jedine prikladne za rješavanje pitanja nepovoljnog položaja predvodnika na tržištu u smislu tržišnog natjecanja s manje održivim alternativnim proizvodima koji su jeftiniji, odredba koja se odnosi na zajedničko promicanje održivijeg proizvoda vjerojatno će biti ona odredba koja je manje restriktivna (i stoga neophodna). Ako su odredbe o minimalnim kupnjama trgovaca na malo i isključivim kupnjama trgovaca na malo jedine prikladne opcije, odredba o minimalnim kupnjama vjerojatno će biti najmanje restriktivna i stoga neophodna.

- (104) Pri prethodno navedenom ocjenjivanju gospodarski subjekti trebaju razmotriti realne, a ne isključivo hipotetske alternative odredaba kojima bi se mogao postići standard održivosti.
- (105) Kad bi gospodarski subjekti među alternativnim odredbama odabrali odredbu: i. kojom se prikladno ne rješava određeno pitanje koje ih sprečava da postignu predmetni standard održivosti i/ili ii. koja nije najmanje restriktivna u usporedbi s ostalim odredbama, konkretna odredba koju su odabrali smatrala bi se nesukladnom s člankom 210.a i stoga bi bila izvan područja primjene isključenja. Ako sporazum o održivosti sadržava i druge odredbe kojima se rješavaju druga pitanja koja gospodarske subjekte sprečavaju u postizanju standarda održivosti, te odredbe i dalje mogu biti neophodne i na njih se stoga može primijeniti

članak 210.a ako samostalno, bez odredbe koja bi bila proglašena nevaljanom, postižu predmetni standard održivosti.

- (106) Naposljetku, gospodarski subjekti moraju imati na umu da se odredbe kojima se ograničava slobodno kretanje robe i usluga i stoga dijeli europsko jedinstveno tržište u načelu ne smatraju neophodnima u skladu s člankom 210.a.

5.4 Korak 2. – Neophodnost ograničenjâ tržišnog natjecanja

- (107) Ako je sklapanje sporazuma o održivosti razumno potrebno za postizanje predmetnog standarda održivosti, mora se utvrditi je li svako ograničenje tržišnog natjecanja nametnuto sporazumom neophodno za postizanje standarda održivosti.
- (108) Za potrebe članka 210.a ograničenje tržišnog natjecanja neophodno je za postizanje standarda održivosti ako je ono razumno potrebno za postizanje predmetnog standarda održivosti. To pak ovisi o prirodi i intenzitetu ograničenja.

5.4.1 Priroda ograničenja

- (109) Pojam prirode ograničenja odnosi se na parametar tržišnog natjecanja koji je ograničen odredbom ili odredbama sporazuma o održivosti (poput cijene, rezultata proizvodnje, kvalitete, izbora ili inovacija). U prvom koraku analiza je bila usmjerena na pitanje je li vrsta odredbe prikladna za rješavanje prepreke postizanju standarda održivosti i postoje li alternativne odredbe kojima bi prikladno riješilo to pitanje na manje restriktivan način. Za razliku od toga, u drugom koraku analiza je usmjerena na pitanje je li ograničenje tržišnog natjecanja sadržano u svakoj odredbi sporazuma o održivosti najmanje restriktivno ograničenje pri postizanju predmetnog standarda.
- (110) Utvrđivanje „prirode” ograničenja zahtijeva razmatranje: i. načina na koji se konkretni parametar tržišnog natjecanja ograničava pojedinačnom odredbom i ii. postoji li realna manje restriktivna alternativa. Takvom realnom alternativom trebao bi se moći postići željeni standard održivosti uz manje negativan učinak na tržišno natjecanje. Stranke sporazuma o održivosti trebaju odabrati ograničenje koje ima najmanje negativan učinak na tržišno natjecanje uz istodobno postizanje standarda održivosti.
- (111) Ako se odredba odnosi na cijene, ocjenjivanje prirode ograničenja može od gospodarskih subjekata zahtijevati da odaberu hoće li dogovoriti ograničenje u obliku određivanja fiksne cijene, minimalne cijene, cjenovne premije ili neko drugo ograničenje o određivanju cijena. Primjerice, ako bi se poštovanjem standarda održivosti gospodarskim subjektima nametnuli troškovi koje se može jednostavno odvojiti od ostalih troškova koje bi inače snosili, cjenovna premija može činiti prikladno ograničenje. To je zato što bi cjenovna premija odražavala troškove koje gospodarski subjekti snose poštovanjem standarda održivosti, a ne bi utjecala na ostale troškove koje bi snosili neovisno o standardu.
- (112) Primjer toga bila bi odredba kojom je propisana isplata određenog iznosa kako bi se proizvođačima pilića nadoknadili troškovi upotrebe ekološke hrane za životinje umjesto konvencionalne hrane za životinje. Alternativa toj odredbi moglo bi biti određivanje fiksne cijene po kojoj prerađivači mogu kupiti piliće u iznosu kojim

bi se proizvođačima nadoknadili dodatni troškovi upotrebe ekološke hrane za životinje. U tom slučaju određivanje fiksne cijene po kojoj prerađivači mogu kupiti piliće vjerojatno bi bilo restriktivnije od dogovaranja dodatnog plaćanja koje je odvojeno od kupovne cijene jer potonje ograničenje utječe samo na jednu sastavnicu ukupne cijene koja se plaća za meso peradi, čime se ostavlja prostor za tržišno natjecanje u pogledu drugih sastavnica koje određuju ukupnu cijenu pilića (primjerice, infrastruktura, upravljanje zemljištem, opskrba vodom, električna energija itd.). Za razliku od toga, ako bi se postizanjem standarda održivosti nametnuli dodatni troškovi za vrijeme cijelog proizvodnog postupka, određivanje fiksne cijene po kojoj proizvođači mogu kupiti piliće može biti razumno potrebno. Primjerice, to se može dogoditi kad se standard održivosti odnosi na općenito više zahtjeve u pogledu dobrobiti životinja za piliće, koji uključuju hranjenje održivijom hranom, više prostora u kavezima, više vremena na otvorenom itd.

- (113) Kad je riječ o odredbi koja se odnosi na udio potreba koje kupci namiruju kupnjom od proizvođača koji su stranke sporazuma o održivosti, pri ocjenjivanju prirode ograničenja gospodarski subjekti možda će morati odabrati hoće li dogovoriti zahtjeve za kupnju minimalnih količina, zahtjeve za kupnju fiksnog udjela količine ili neku drugu obvezu kupnje. Ako proizvođači trebaju biti sigurni da mogu prodati dovoljnu količinu svojih proizvoda da bi pokrili svoje troškove, ali ne znaju o kojoj se količini točno radi, dogovaranje minimalnih količina mogla bi biti najmanje restriktivna odredba za postizanje standarda održivosti. Primjerice, ako se standardom održivosti nastoji smanjiti antimikrobna otpornost zabranom upotrebe antimikrobnih sredstava i primjenom alternativa (primjerice, cjepiva, probiotici, prebiotici itd.) u uzgoju pataka, proizvođači će možda morati osigurati prodaju minimalne količine pačjeg mesa godišnje kako bi pokrili dodatne troškove koji proizlaze iz upotrebe alternativa antimikrobnim sredstvima. Međutim, ako je količina mesa koja se može preraditi ograničena, možda će biti razumno potrebno utvrditi točnu ili maksimalnu količinu kako bi se osiguralo da se sve proizvedeno pačje meso djelotvorno preradi.

5.4.2 *Intenzitet ograničenja*

- (114) Utvrđivanje intenziteta ograničenja podrazumijeva ocjenjivanje kvantitativne razine ograničenja (cijene, rezultata proizvodnje i moguće kvalitete, izbora i inovacija) i trajanja ograničenja.

5.4.2.1 Kvantitativna razina ograničenja

- (115) Pojam kvantitativne razine ograničenja odnosi se na mjeru u kojoj će predmetno ograničenje vjerojatno utjecati na relevantne parametre tržišnog natjecanja. Kvantitativna razina ograničenja bit će neophodna ako bi dogovaranje niže razine ograničenja smanjilo vjerojatnost da stranke postignu standard održivosti.
- (116) Ako bi predmetno ograničenje izravno ili neizravno dovelo do koordiniranog povećanja ili smanjenja cijene, analiza bi trebala biti usmjerena na pitanje koja bi razina povećanja ili smanjenja cijena bila razumno potrebna kako bi gospodarski subjekti mogli postići predmetni standard održivosti. Ta bi analiza trebala obuhvaćati niz različitih čimbenika poput: i. troškova ulaganja i drugih troškova koje će gospodarski subjekti snositi sudjelovanjem u sporazumu i vjerojatnosti da će ostvariti povrat tih troškova; ii. razine sigurnosti da će sporazum o održivosti

biti komercijalno uspješan i iii. vjerojatnosti povrata ulaganja u odnosu na druge ulagačke alternative. S obzirom na to da će analiza ovisiti o nizu neizvjesnih čimbenika, od gospodarskih subjekata ne može se očekivati da izračunaju preciznu razinu cijene po kojoj bi mogli postići standard održivosti. Stoga je, kad je riječ o dvojbi između dviju procjena, dopušteno uračunati dovoljno visok povrat ulaganja kako bi gospodarski subjekti imali poticaj postići standard. Međutim, ako konačan rezultat izračuna cijene iz sporazuma nije razumno razmjeran troškovima i rizicima povezanim s provedbom sporazuma, nije vjerojatno da će ograničenje zadovoljiti ovaj korak analize neophodnosti.

Primjer: Trgovci na malo primjećuju da postoji potražnja za jagodama bez pesticida, no potrošači ih istodobno ne žele plaćati više od konvencionalnih jagoda. Proizvođači u regiji nastavljaju upotrebljavati pesticide jer bi proizvodnja jagoda bez pesticida zahtijevala dodatno ulaganje u opremu i uzrokovala dodatne troškove rada. Štoviše, čak i ako proizvođači snose te dodatne troškove, izloženi su riziku da će veći udio jagoda koje proizvedu biti narušenog izgleda, zbog čega će ih potrošači odbiti kupiti. Skupina proizvođača i trgovaca na malo razvije inicijativu u okviru koje trgovci na malo pristaju plaćati poljoprivrednicima koji sudjeluju u inicijativi dodatnih 0,70 EUR po kilogramu jagoda bez pesticida. Dodatno plaćanje temelji se na studiji kojom je utvrđeno: (1) da dodatni troškovi rada za proizvodnju jagoda bez pesticida u prosjeku iznose 0,30–0,50 EUR po kilogramu; (2) da bi proizvođači mogli ostvariti povrat ulaganja u opremu u roku od pet godina uz dodatnu naknadu od 0,10 EUR po kilogramu; (3) da bi narušeni izgled vjerojatno utjecao na 10–20 % berbe i (4) da bi proizvođači mogli ostvariti jednak povrat ulaganja u opremu od 0,60 EUR po kilogramu prelaskom na drugu mješavinu pesticida, bez povećanog rizika od narušenog izgleda. Iako je dodatno plaćanje od 0,70 EUR po kilogramu veće od 0,40–0,60 EUR po kilogramu, što bi bilo potrebno za povrat povećanih troškova rada i ulaganja, taj će iznos vjerojatno biti razumno potreban uzimajući u obzir rizik od gubitaka zbog narušenog izgleda i činjenicu da bi proizvođači mogli ostvariti sigurniji povrat od 0,60 EUR po kilogramu. Međutim, kad bi dodatno plaćanje iznosilo 1,00 EUR po kilogramu umjesto 0,70 EUR po kilogramu, taj bi iznos bio veći od onoga što je razumno potrebno kako bi se osigurali potrebni poticaji proizvođačima da ulažu u postizanje standarda održivosti.

5.4.2.2 Trajanje ograničenja

- (117) Pri ocjenjivanju trajanja ograničenja, odnosno broja mjeseci ili godina za vrijeme kojih bi se ograničenje primjenjivalo, relevantno je pitanje bi li kraće trajanje ograničenja smanjilo vjerojatnost postizanja standarda održivosti. S jedne strane, kad troškovi provedbe standarda održivosti nastaju za vrijeme cijelog trajanja provedbe, ograničenje će se možda morati primjenjivati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti. To se može dogoditi kad proizvodnja održivijeg proizvoda zahtijeva kupnju skupljeg ulaznog materijala koji bi kupci proizvoda trebali kontinuirano financirati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti. S druge strane, ako je ulaganje potrebno za postizanje standarda održivosti jednokratno, ograničenje će možda biti potrebno samo u razdoblju potrebnom za osiguranje povrata tog ulaganja.

Primjer: Trgovci na malo pristaju plaćati poljoprivrednicima koji uzgajaju lubenice premiju kako bi mogli kupiti inovativne alate za navodnjavanje. Tu je premiju potrebno plaćati godinu dana jer poljoprivrednici ne mogu platiti potreban iznos unaprijed. Nakon godine dana poljoprivrednici će uspjeti ostvariti povrat troškova nastalih kupnjom opreme i početak će štedjeti na potrošnji vode zahvaljujući upotrebi tih alata. Stoga nastavak plaćanja cijene nakon godine dana ne bi bio neophodan u smislu trajanja.

5.4.2.3 Nema zahtjeva za ocjenjivanje pokrivenosti tržišta ograničenjem

- (118) Pri sastavljanju članka 210.a suzakonodavci su nastojali osigurati što šire donošenje standarda održivosti od strane gospodarskih subjekata. Kako bi potaknuli gospodarske subjekte da postignu standarde više od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom, stvorili su posebnu ravnotežu između: i. *ex ante* uvjeta za utvrđivanje neophodnosti i ii. mogućnosti za *ex post* intervenciju. Time se potiče široko donošenje standarda održivosti bez rizika od intervencije tijela za zaštitu tržišnog natjecanja, osim ako dođe do određenog visokog stupnja negativnih učinaka na tržište.
- (119) Stoga, za razliku od članka 101. stavka 3. UFEU-a, na temelju članka 210.a nije potrebno analizirati pokrivenost tržišta ograničenjem tržišnog natjecanja da bi se utvrdilo je li ograničenje neophodno. Za razliku od toga, pokrivenost tržišta može dovesti do *ex post* intervencije tijela za zaštitu tržišnog natjecanja ako uzrokuje visok stupanj negativnih učinaka na tržište, kako je navedeno u odjeljku 8.

5.5 **Primjeri primjene testa neophodnosti**

Primjer 1.: Primjenom određene tehnike uzgoja riže upotrebljava se manje vode nego primjenom tradicionalnih tehnika uzgoja riže, ne upotrebljavaju se umjetna gnojiva ni pesticidi. Primjenom te tehnike doprinosi se održivoj upotrebi i zaštiti krajobrazu, vode i tla te smanjenju upotrebe pesticida. Međutim, za primjenu te tehnike potrebna su dodatna ulaganja financijskih sredstava i vremena od strane proizvođača riže, a profitabilna je samo u slučaju šire primjene. Tu tehniku primjenjuju tri zadruge za proizvodnju riže koje s trgovcem na malo dogovaraju da će proizvoditi rižu u skladu s kriterijem („održiva riža”). Trgovac na malo pristaje kupiti određenu količinu održive riže – 100 tona godišnje u tri godine (*ograničenje koje se odnosi na proizvodnju*).

Tri zadruge izračunale su da bi trebale proizvesti najmanje 95 tona riže godišnje u tri godine da bi se njihovim ulaganjem ostvarila potrebna ekonomija razmjera za postizanje standarda održivosti i ostvarivanje razumnog povrata ulaganja. Kako bi se potrošače potaknulo da kupuju održivu rižu, tri zadruge i trgovac na malo dogovaraju da preprodajna cijena trgovca na malo neće biti više od 15 % veća od prosječne cijene koju trgovac na malo naplaćuje za konvencionalnu rižu. Međutim, s obzirom na trošak ulaznih materijala i rada, održiva riža prodavala bi se po cijeni višoj za 30 % (*ograničenje koje se odnosi na cijenu*).

Većina drugih kupaca na tržištu (trgovci na malo, izrađivači, trgovci na veliko itd.) uglavnom je zainteresirana za kupnju konvencionalne riže, koja se prodaje po

nižoj cijeni. Potrošači pokazuju interes za kupnju održivije riže, no nisu svjesni u kojoj mjeri proizvodnja konvencionalne riže podrazumijeva upotrebu gnojiva i pesticida, kao ni količine vode koja se troši u tu svrhu.

Korak 1:

Može li se standard održivosti postići i pojedinačnim djelovanjem?

Zadruga za proizvodnju riže ne bi mogle pojedinačno financirati proizvodnju održive riže jer ne bi bile sigurne mogu li rižu staviti na tržište s obzirom na to da je većina kupaca zainteresirana za kupnju konvencionalne riže, koja se prodaje po nižoj cijeni. Stoga tri zadruge pojedinačno ne mogu djelotvorno donijeti standard. U tom će slučaju sporazum s trgovcem na malo kojim se on obvezuje kupiti najmanje 100 tona održive riže godišnje vjerojatno biti neophodan.

Potrebno je zasebno ocijeniti sporazum da preprodajna cijena trgovca na malo za održivu rižu ne bi bila 15 % iznad prosječne cijene konvencionalne riže. Održiva riža prodavala bi se po cijeni 30 % višoj od cijene konvencionalne riže i postoji rizik da potrošači ne bi kupili dovoljne količine te riže. Stoga bi sporazum o promicanju održive riže vjerojatno bio neophodan jer u suprotnom trgovac na malo ne bi mogao nastaviti kupovati od tih triju zadruga. Svaka od triju zadruga i trgovac na malo pojedinačno ne mogu promicati rižu jer im je potrebna međusobna pomoć u tome s obzirom na to da su proizvodnja i prodaja održive riže međusobno povezane.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Sporazum o kupnji određene količine održive riže godišnje vjerojatno bi bio neophodan jer samo jedan trgovac na malo sudjeluje u sporazumu o održivosti, a proizvodnja održive riže podrazumijeva dodatne troškove. Druga vrsta odredbe mogla bi se odnositi na to da trgovac na malo samo promiče održivu rižu, a da se nije obvezao na kupnju. Međutim, time se trima zadrugama ne bi osigurala dovoljna sigurnost jer je konvencionalna riža 30 % jeftinija, a potrošači općenito nisu svjesni implikacija konvencionalne proizvodnje riže.

Kad je riječ o sporazumu o naplaćivanju preprodajne cijene održive riže koja nije više od 15 % veća od cijene konvencionalne riže, postoji manje restriktivan način promicanja kupnje održive riže. S obzirom na to da je problem u manjku informiranosti potrošača o prednostima održive riže, tri zadruge i trgovac na malo mogli bi sklopiti sporazum o certificiranju, primjerice angažiranjem usluga treće strane, kako bi razvili oznaku za održivu rižu. Treća strana ocjenjivala bi i potvrđivala sukladnost riže s održivim proizvodnim metodama. Ujedno bi mogla obavještavati potrošače o učinku konvencionalne proizvodnje riže na okoliš. Trgovac na malo stoga bi mogao slobodno odrediti preprodajnu cijenu održive riže, a upotrebom oznake mogla bi se djelotvorno zadovoljiti potražnja potrošača za održivom rižom.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Pri ocjenjivanju prirode obveze kupnje 100 tona održive riže godišnje alternativa bi mogla biti obveza trgovca na malo da kupi svu održivu rižu potrebnu za preprodaju od triju zadruga. Međutim, time se ne bi postigao standard održivosti jer tri zadruge ne bi bile sigurne da će trgovac na malo stvarno kupiti potrebnu

količinu proizvedene riže. Tomu je tako jer možda ne bi trebao svih 100 tona održive riže u određenoj godini i zadruga stoga ne bi imale poticaja da izvrše potrebna ulaganja.

Pri ocjenjivanju intenziteta ograničenja u obliku obveze kupnje 100 tona održive riže godišnje u tri godine, ograničenje se čini neophodnim jer tri zadruge trebaju proizvesti najmanje 95 tona održive riže godišnje u tri godine kako bi ostvarile povrat dodatnog ulaganja. Zbog novosti i nesigurnosti standarda održivosti, dodatnih pet tona održive riže koju trgovac na malo kupuje predstavlja osiguranje ako dođe do pogrešnog izračuna. Stoga će obveza kupnje 100 tona održive riže vjerojatno biti neophodna za postizanje predmetnog standarda održivosti.

Primjer 2.: Postoji regionalna inicijativa za poboljšanje životnih uvjeta svinja. Poljoprivrednici koji sudjeluju u njoj dogovaraju s klaonicom i dvama prerađivačima mesa, koji pokrivaju 30 % odnosno 25 % tržišta, da će povećati veličinu prostora po svinji na svojim poljoprivrednim gospodarstvima iznad zakonskog minimuma. Lokalni zakoni većini poljoprivrednika otežavaju povećanje veličine prostora za uzgoj svinja. Zbog toga će poljoprivrednici koji sudjeluju u inicijativi biti u financijski nepovoljnijem položaju od poljoprivrednika koji u njoj ne sudjeluju.

Inicijativom se stoga predviđa da prerađivači poljoprivrednicima plaćaju dodatnih 1,00 EUR po kilogramu prodanog mesa kako bi im se nadoknadilo smanjenje rezultata proizvodnje i povećanje troškova (*ograničenje koje se odnosi na cijenu*). Dodatno plaćanje odgovara dobiti koju bi poljoprivrednici ostvarili da su uzgojili više svinja konvencionalnim načinom. Jedan prerađivač mogao bi preraditi cjelokupnu proizvodnju poljoprivrednikâ i pokriti povezano financijsko opterećenje. Međutim, drugi prerađivač pridružio se inicijativi jer želi ući na tržište održivijih proizvoda (*ograničenje koje se odnosi na kupce, dobavljače ili zemljopisna područja*). Inicijativom se ujedno utvrđuje da će uključena klaonica klati isključivo svinje uzgojene u skladu s predmetnim standardima o dobrobiti životinja kako bi se izbjeglo miješanje njihova mesa s mesom životinja uzgojenih na konvencionalan način.

Korak 1:

Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Prva alternativa koju treba razmotriti jest mogu li sudionici sporazuma postići standard održivosti djelujući pojedinačno, a ne zajedno. Poljoprivrednik koji bi pojedinačno povećao veličinu prostora po svinji na svojem poljoprivrednom gospodarstvu izgubio bi dio svojih prihoda i potencijalno pristup svojim kupcima, koji bi kupovali od drugih poljoprivrednika zbog smanjenja količine ponude ili povećanja prodajne cijene prvog poljoprivrednika. Međutim, iako bi se poljoprivrednici koji djeluju zajedno bez sudjelovanja prerađivača međusobno natjecali pod jednakim uvjetima, i dalje bi bili u nepovoljnom položaju u odnosu na poljoprivrednike koji su odlučili da neće pristupiti sporazumu o održivosti. Ujedno bi imali poteškoće u pronalaženju kupaca koji bi pristali platiti višu cijenu za meso održivo uzgojenih životinja. Stoga će sporazum između samih

poljoprivrednika i između poljoprivrednika i prerađivača kao kupaca proizvoda od mesa vjerojatno biti neophodan, za razliku od jednostranog djelovanja.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Nadalje, kad je riječ o dodatnom plaćanju, alternativa bi mogla biti da se prerađivači obvežu kupiti sve meso od svinja uzgojenih u skladu s inicijativom po cijeni konvencionalnih svinja. Poljoprivrednici se obično ne suočavaju s problemima u pronalaženju kupaca i lako bi mogli prodati proizvode od mesa svojih svinja. Međutim, ako bi primijenili kriterije održivosti, morali bi prodavati uz gubitke. Stoga bi dodatno plaćanje vjerojatno bilo neophodno.

Kad je riječ o obvezi klaonice da kolje samo životinje uzgojene u skladu sa standardom održivosti, poljoprivrednici bi umjesto toga mogli zatražiti da različite klaonice odvoje i jasno odrede koje meso dolazi od njihovih svinja. To bi vjerojatno dovelo do nekih dodatnih troškova, ali klaonicama bi se omogućilo da ostvare veći promet klanjem životinja koje nisu u skladu s predmetnim standardom i time bi im se nadoknadili troškovi odvajanja dviju vrsta mesa za preradu. Sporazum s klaonicom o klanju samo održivo uzgojenih životinja vjerojatno ne bi bio neophodan.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Sporazum o fiksnoj ili minimalnoj cijeni proizvoda od mesa mogao bi činiti alternativno ograničenje u slučaju dodatnog plaćanja. Dogovaranje fiksne cijene obvezalo bi prerađivače na cijenu koja bi se u suprotnom mijenjala ovisno o nižim ili višim cijenama ulaznog materijala, vremenskim prilikama, bolestima itd. Minimalnom cijenom moglo bi se osigurati da se proizvođačima nadoknadi uloženi trud jer bi bila određena dovoljno visoko da u nju budu uračunati troškovi poboljšanja održivosti, no zanemarena je mogućnost da cijena svinjskog mesa bude ispod početne razine jer su elementi cijene znatno pojeftinili (ulazni materijali, infrastruktura, sezonska priroda proizvoda itd.). To bi ograničenje vjerojatno bilo neophodno jer dodatno plaćanje odgovara izmakloj dobiti poljoprivrednika zbog uzgoja manjeg broja svinja i zadržava se mogućnost da se druge sastavnice cijene slobodno mijenjaju ovisno o promjenama na tržištu.

Određivanje dodatnog plaćanja u iznosu od 1,00 EUR po kilogramu proizvedenog mesa također bi vjerojatno bilo neophodno ako se u plaćanju odražava izmakla dobit nastala za poljoprivrednike jer ne ostvaruju iste rezultate proizvodnje kao kod konvencionalnog uzgoja svinja.

Pokrivenost nije potrebno ocjenjivati u skladu s objašnjenjem iz odjeljka 5.4.2.3.

Primjer 3.: Skupina triju mljekarskih zadruga razvija znak kvalitete za sireve. Njome se od proizvođača zahtijeva da certificiraju da se mlijeko od kojeg izrađuju sir proizvodi isključivo ekološkim metodama. Znakom kvalitete zahtijeva se da se sva proizvodnja mlijeka u mljekari provodi primjenom ekoloških metoda kako bi se zajamčilo da se mlijeko iz ekološkog uzgoja ne miješa s drugim vrstama mlijeka (*ograničenje koje se odnosi na ulazne materijale*). Tom proizvodnom metodom stvaraju se dodatni troškovi za proizvođače i smanjuje se njihova konkurentnost

jer više ne mogu nuditi konvencionalno mlijeko za proizvode od sira. Slične proizvodne metode već postoje na tržištu i primjenjuju ih drugi proizvođači. Potražnja potrošača za sirom iz ekološkog uzgoja na tržištu visoka je i potrošači su spremni platiti višu cijenu za taj proizvod, pod uvjetom da im se jasno pokaže korist u području održivosti.

Korak 1: može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Tržište za sireve iz ekološkog uzgoja već je dobro razvijeno i neki su proizvođači već pojedinačno postigli više standarde održivosti od standarda koji su propisani. Zadruga bi također mogle samostalno razviti standard i zadovoljiti sve veću potražnju potrošača za održivim sirom. Čini se da potreba za suradnjom stoga nije neophodna.

Primjer 4.: U određeno vrijeme svake godine dostupna količina određenog povrća premašuje potražnju. Zbog toga se od 7 do 15 % godišnje berbe špinata baci. Zadruga su pokušale pojedinačno provesti različite strategije kako bi planirale i skladištile višak proizvoda, no nisu uspjele osigurati da gubitci ne prelaze 7 %. Pokušale su i sušiti špinat te ga tako prodavati, no ne postoji potražnja potrošača za takvim proizvodom.

Da bi se smanjilo rasipanje hrane, skupina zadruga za uzgoj špinata odlučila je razmjenjivati informacije o tjednim isporukama špinata kupcima kako bi mogli preciznije planirati ponudu i potražnju (*ograničenje koje se odnosi na razmjene informacija*). Zadruga to opravdavaju tako što navode da će uspostaviti rotacijski sustav u kojem će se različite zadruga izmjenjivati svaki mjesec tako da smanjuju svoju proizvodnju za određeni postotak kako bi se ponuda podudarala s očekivanom potražnjom za špinatom u sljedećem mjesecu.

Korak 1:

Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Potreba za suradnjom čini se neophodnom jer pojedinačnim djelovanjem radi rješavanja pitanja rasipanja hrane nisu ostvareni željeni rezultati.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Kad je riječ o neophodnosti jedne vrste sporazuma u usporedbi s drugim vrstama sporazuma o održivosti, zadruga za uzgoj špinata nastoje postići standard održivosti tako što razmjenjuju informacije o ponudi i potražnji. Umjesto toga mogle bi dogovoriti konkretne količine, odnosno da svaka zadruga proizvodi manje. Međutim, time se ne bi riješilo predmetno pitanje jer bi bilo teško sa sigurnošću predvidjeti u kojoj bi mjeri zadruga trebala smanjiti svoju proizvodnju. Osim toga, i dalje bi postojala razdoblja u kojima je potražnja viša, zbog čega zadruga ne bi mogle ispuniti narudžbe svojih kupaca. Nadalje, sporazum o obujmu proizvodnje bio bi restriktivniji od sporazuma o razmjeni informacija.

Sporazumom o razmjeni informacija rješava se to pitanje redovitim pružanjem informacija o stanju tržišta i omogućuje se precizno prilagođavanje opskrbe

otprilike već u sljedećem mjesecu. Stoga se on čini razumno potrebnim za postizanje standarda smanjenja rasipanja hrane.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Kad je riječ o neophodnosti ograničenja tržišnog natjecanja koje proizlazi iz sporazuma, razmjena informacija o parametru kao što su tjedne isporuke kupcima predstavlja znatno ograničenje tržišnog natjecanja. Bilo bi manje restriktivno i realno da se agregirane informacije dijele mjesečno, a ne tjedno. Zbog rjeđeg agregiranja i sastavljanja podataka ne bi bilo moguće prepoznati prodaju pojedinačnih zadruga pojedinačnim kupcima. Proizvođači bi i dalje bili svjesni tržišne potražnje za špinatom iz prethodnog mjeseca kako bi mogli prilagoditi svoju proizvodnju idućeg mjeseca.

Zbog toga taj sporazum ne bi zadovoljio kriterije iz drugog koraka testa neophodnosti.

6 VREMENSKO PODRUČJE PRIMJENE ČLANKA 210.A

6.1 Sporazumi o održivosti sklopljeni prije objave smjernica

- (120) Članak 210.a stupio je na snagu 8. prosinca 2021. Na sporazume o održivosti sklopljene prije tog datuma može se primijeniti članak 210.a nakon što stupi na snagu. U razdoblju prije stupanja članka 210.a na snagu on se ne može primijeniti na sporazume o održivosti i na njih se primjenjuju pravila tržišnog natjecanja koja su na snazi u to vrijeme.
- (121) Svaki sporazum o održivosti koji se sklopi u razdoblju od stupanja na snagu članka 210.a (8. prosinca 2021.) do objave ovih smjernica treba se odmah uskladiti s člankom 210.a i člankom 101. UFEU-a od dana objave ovih smjernica.

Primjer: Nekoliko proizvođača sklapa sporazum prije objave smjernica. Obvezuju se prestati upotrebljavati odobreni herbicid, koji se često otkriva u zalihama pitke vode. Kako bi financirali prelazak na održiviju proizvodnu metodu, dogovaraju da će privremeno odrediti fiksnu cijenu od 0,50 EUR po proizvedenom kilogramu.

Nakon objave smjernica strankama postaje jasno da bi cjenovna premija bila dovoljna za postizanje standarda; stoga taj sporazum ne zadovoljava kriterije iz drugog koraka testa neophodnosti. Zbog toga bi stranke trebale ažurirati svoj sporazum kako bi ga uskladile s člankom 210.a tako da određivanje fiksne cijene zamijene cjenovnom premijom odmah nakon izdavanja smjernica.

6.2 Viša sila

- (122) Ako se neki ključni uvjeti sporazuma za primjenjivost članka 210.a privremeno više ne ispunjavaju zbog više sile, na sporazum se i dalje određeno vrijeme može primjenjivati isključenje pod uvjetom: i. da stranke bez odgode poduzmu sve potrebne korake kako bi se predmetni uvjet ponovno ispunjavao i ii. da se ispunjavaju svi drugi zahtjevi isključenja.

- (123) Viša sila nije ograničena apsolutnom nemogućnošću, već se mora shvatiti u smislu neuobičajenih okolnosti koje su izvan kontrole proizvođača ili gospodarskog subjekta. Njezine se posljedice nisu mogle izbjeći uz svu dužnu pažnju, osim po cijenu prekomjerne žrtve²⁴. Primjerice, to bi moglo biti neočekivano poplavljanje zemljišta ili požar u prostorima za skladištenje.

6.3 Prijelazno razdoblje

- (124) Isključenje se na sporazum o održivosti može primjenjivati u određenom vremenu nakon sklapanja sporazuma, a prije stvarnog početka održive aktivnosti.
- (125) To vrijedi samo kad je potreban određeni vremenski okvir za provedbu održive aktivnosti i pod uvjetom da je ograničenje tržišnog natjecanja u prijelaznom razdoblju neophodno. To znači da je manja vjerojatnost da će do održive aktivnosti doći ako se ograničenje tržišnog natjecanja ne primjenjuje u tom razdoblju.

Primjer: Nekoliko poljoprivrednih proizvođača dogovorilo je u siječnju 2023. da će promijeniti svoju proizvodnu metodu kako bi prestali upotrebljavati odobreni onečišćujući herbicid. S obzirom na to da je za promjenu proizvodne metode potrebno određeno vrijeme, uvođenje konačnog proizvoda koji manje onečišćuje očekuje se u rujnu 2023. Proizvođači dogovaraju da će od siječnja 2023. naplaćivati premijsku cijenu za proizvod za koji se upotrebljava problematični herbicid kako bi financirali ulaganja potrebna za taj prelazak.

Premijska cijena može se naplaćivati od siječnja 2023. ako proizvođači ne bi mogli pokriti svoje troškove ulaganja tako da premijsku cijenu naplaćuju tek od rujna 2023. (nakon stavljanja alternativnog proizvoda na tržište). To je zato što oni u suprotnom ne bi razmatrali provođenje održive inicijative. Međutim, ako stranke mogu pokriti svoje troškove ulaganja određivanjem premijske cijene tek u rujnu 2023., naplaćivanje premijske cijene prije tog datuma nije neophodno.

6.4 Nepostizanje standarda

- (126) Ako nije nastupila viša sila, a stranke nisu postigle standard održivosti, više ne mogu ostvarivati korist od isključenja.
- (127) Do nepostizanja standarda može doći, primjerice, kad stranke ne uspiju postići standard u planiranom roku. To bi se moglo dogoditi i kad bi zbog početne pogrešne procjene primjena standarda činila trošak koji si stranke ne mogu priuštiti. Moglo bi se dogoditi i da provedba standarda nije moguća u praksi zbog čimbenika koji ne predstavlja višu silu, kao što su neočekivane gospodarske poteškoće stranaka ili nestašica bitnog ulaznog materijala.
- (128) U takvim slučajevima stranke ne mogu nastaviti ostvarivati korist od isključenja i trebale bi prestati primjenjivati ograničenje tržišnog natjecanja. Isključenje je i dalje valjano u razdoblju prije nego što je postizanje standarda postalo nemoguće.

²⁴ Za dodatne informacije o višoj sili vidjeti (po analogiji) Obavijest Komisije o višoj sili u europskom poljoprivrednom pravu, C(88) 1696.

Ako trenutačno povlačenje iz sporazuma ima znatne gospodarske posljedice za stranke, mogu ga nastaviti primjenjivati u potrebnom prijelaznom razdoblju, u skladu s pravilima opisanima u odjeljku 6.5. koja se odnose na neprekidno i trajno preispitivanje uvjeta neophodnosti.

- (129) Stranke mogu odlučiti smanjiti razinu ambicije koju nastoje postići standardom. U tom slučaju trebaju prilagoditi razinu ograničenja ili izmijeniti vrstu ograničenja u skladu sa zahtjevima kriterija neophodnosti.

Primjer: Dva proizvođača dogovorila su da će zajedno ulagati u istraživanje i razvoj nove proizvodne metode koja bi trebala biti održivija. To podrazumijeva određivanje fiksnih cijena kako bi se financiralo to novo ulaganje. Zbog početka gospodarske krize nakon sklapanja sporazuma stranke više ne mogu financirati istraživanje i odlučuju zaustaviti ulaganje u njega.

S obzirom na to da stranke nisu provele standard (zbog razloga koji nije povezan s višom silom), ne mogu nastaviti ograničavati tržišno natjecanje, odnosno određivati fiksne cijene.

6.5 Neprekidno i trajno preispitivanje neophodnosti

6.5.1 U kojim je slučajevima vjerojatno da uvjet neophodnosti više nije ispunjen?

- (130) Prolazak na testu neophodnosti u skladu s člankom 210.a u početnoj fazi postupka nije jamstvo prolaska na testu u kasnijim fazama, posebno kad nastupe bitne promjene u gospodarskom i pravnom kontekstu u kojem se sporazum o održivosti provodi. Stoga stranke moraju trajno preispitivati je li taj uvjet ispunjen za vrijeme provedbe sporazuma.
- (131) Ako sporazum o održivosti ili u njemu sadržana ograničenja tržišnog natjecanja više ne mogu biti neophodna, više se ne primjenjuje članak 210.a. Ograničenja tržišnog natjecanja koja stranke primjenjuju od tog trenutka više nisu obuhvaćena člankom 210.a.
- (132) Primjer promjene bitnih okolnosti zbog koje je potrebno ponovno ocijeniti neophodnost sporazuma o održivosti ili ograničenja jest promjena troškova razvoja ili provedbe sporazuma o održivosti ili standarda održivosti. Promjene troškova mogu dovesti u pitanje neophodnost sporazuma ili konkretnih ograničenja tržišnog natjecanja koja su sudionici prvotno odlučili primijeniti.

Primjer: Proizvođači i trgovci na malo dogovore uzgoj nove vrste kukuruza, otpornije na štetne organizme, zbog čega se u njezinu uzgoju upotrebljava manje pesticida u usporedbi s uzgojem konvencionalnog kukuruza. Međutim, sjeme novog usjeva skuplje je (6,00 EUR po kilogramu). Trgovci na malo dogovaraju da će financirati kupnju skupljeg sjemena određivanjem cjenovne premije za uzgojeni kukuruz. U kasnijim fazama provedbe sporazuma o održivosti cijena sjemena spušta se na 1,00 EUR po kilogramu jer usjev postaje traženiji i ima ga više na tržištu.

Ta promjena cijene sjemena, koje čini ulazni materijal za uzgoj kukuruza, znači da stranke moraju ponovno ocijeniti iznos cjenovne premije, kao i pitanje trebaju li trgovci na malo uopće podržavati sporazum naplaćivanjem premije.

- (133) Još jedna promjena zbog koje je potrebno ponovno ocijeniti neophodnost ograničenja jest regulatorna intervencija kojom se podiže prethodni standard održivosti u određenom području na ambiciozniju razinu. U tom slučaju neophodnost sporazuma ili u njemu sadržanih ograničenja treba se ponovno ocijeniti jer je o njima prvotno odlučeno na temelju drukčijeg obveznog pravnog okvira. Nakon što se obveznim pravilima nametne viši standard, možda će trebati izmijeniti sporazum ili ograničenja kako bi se prilagodila razina ambicije početnog sporazuma, koja je sad niža. Potreba za suradnjom možda više neće biti neophodna i možda će biti primjerenije drukčije ograničenje u smislu njegove „prirode” ili „intenziteta”. U određenim slučajevima ponovna ocjena može dovesti do toga da stranke zaključe da ograničenje tržišnog natjecanja više nije neophodno.

Primjer: Proizvođači, prerađivači i trgovci na malo dogovore plaćanje određene cjenovne premije za uzgoj životinja bez upotrebe kaveza. Zakonom je propisano da se svakoj životinji mora osigurati najmanje 0,2 m² prostora. Poslije se obvezno zakonodavstvo mijenja tako da se njime zahtijeva 0,5 m² prostora.

Standard održivosti kojim je propisan „slobodan uzgoj” životinja mogao bi i dalje opravdavati naplaćivanje cjenovne premije. Međutim, s obzirom na to da je zakonom podignut obvezni standard, potrebno je ponovno ocijeniti razinu cjenovne premije, što bi u određenim slučajevima moglo dovesti do niže cijene.

- (134) Još je jedan primjer situacija u kojoj stranke žele promijeniti standard održivosti koji se nastoji postići sporazumom. Stranke bi mogle htjeti odrediti standard održivosti koji je i dalje viši od standarda koji je propisan obveznim pravilima EU-a ili nacionalnim pravilima, ali je manje ambiciozan od prvotno dogovorenog standarda održivosti. U tom slučaju sam sporazum ili prvotno uvedena ograničenja možda više neće biti neophodni za postizanje novog standarda. Stoga može biti opravdano prilagoditi sporazum ili ograničenja.
- (135) Pozitivna reakcija potrošača na proizvod obuhvaćen sporazumom i njihova svijest o njemu također mogu činiti bitnu promjenu okolnosti. Potražnja za održivim proizvodom mogla bi se povećati zbog sporazuma o održivosti ili drugih čimbenika (primjerice, kampanjom kojom se promiče zaštita okoliša jača se svijest potrošača). To bi moglo uvelike potaknuti cijelo tržište ili njegov velik dio da prijeđe na održivu proizvodnu metodu i/ili trgovinu tim proizvodom. Ako je manjak potražnje potrošača bio jedan od glavnih problema zbog kojih je bilo opravdano potrebno surađivati i/ili nametnuti određeno ograničenje tržišnog natjecanja, stranke bi trebale ponovno ocijeniti neophodnost sporazuma ili ograničenja.

Primjer: U prethodnom primjeru potrošači mogu biti zabrinuti zbog uvjeta uzgoja životinja. Mogu zahtijevati bolje uvjete za dobrobit životinja i biti

spremni platiti više za to, među ostalim za slobodan uzgoj. Budući da proizvođači mogu iskoristiti novostvorenu potražnju, cjenovna premija koja im se plaća možda više neće biti neophodna jer bi slobodan uzgoj životinja mogao biti profitabilan i bez financijske naknade.

- (136) Ponovna ocjena neophodnosti ograničenja iz sporazuma mogla bi biti potrebna i zbog inovacija u procesima proizvodnje ili distribucije. To se može dogoditi kad je sporazum bio potreban da bi se zajednički razvio određeni proizvod ili proces ili da bi se određeni proizvod zajednički stavio na tržište, no stranke nakon određenog vremena i ulaganja mogu proizvoditi i stavljati robu na tržište bez potrebe za suradnjom.

Primjer: Sporazumom sklopljenim između organizacije proizvođača i izrađivača izrađivačima se omogućuje da ulože u tehnologiju umjetne inteligencije koja im omogućuje rano otkrivanje bolesti bilja, što dovodi do većih prinosa. Izrađivači pristaju kupiti tu tehnologiju za proizvođače i pokriti operativne troškove tehnologije primjenom minimalne cijene. Zauzvrat se sporazumom od članova organizacije proizvođača zahtijeva da licencijom ustupe tehnologiju kako bi osigurali dovoljan broj stjecatelja licencije (a time i licencijskih naknada) za pokrivanje troškova ulaganja.

Nakon što se tehnologija ispita i dovede do većih prinosa, proizvođači će morati ponovno ocijeniti neophodnost cjenovne premije. Budući da sad proizvode više, možda će moći sami snositi operativne troškove tehnologije.

6.5.2 *Koje su opcije stranaka kad se utvrdi da ograničenja više nisu neophodna?*

6.5.2.1 Opcija 1.: izmjena sporazuma o održivosti

- (137) Ako sporazum o održivosti prestane biti neophodan, jedna od opcija koje stranke sporazuma o održivosti imaju jest izmjena sporazuma. Primjerice, ako je problem u tome da se dogovoreni standard održivosti više ne može postići, stranke bi mogle dogovoriti postizanje drukčijeg standarda održivosti, koji je i dalje viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ako je problem u tome da vrsta sporazuma nije neophodna za postizanje standarda održivosti, stranke mogu sklopiti vrstu sporazuma koja je neophodna. Slično tomu, ako je problem u tome da konkretna ograničenja koja se nameću sporazumom više nisu neophodna za postizanje standarda održivosti, stranke bi mogle izmijeniti ograničenja kako bi bila neophodna ili potpuno ukinuti ta ograničenja.

6.5.2.2 Opcija 2.: raskid sporazuma o održivosti

- (138) Ako stranke ne mogu ili ne žele izmijeniti sporazum o održivosti tako da i dalje ispunjava zahtjeve iz članka 210.a, trebaju raskinuti sporazum čim prestane biti neophodan.

- (139) Međutim, ako su stranke izvršile ulaganja oslanjajući se na postojeća ograničenja tržišnog natjecanja koja su bila neophodna za postizanje standarda održivosti u vrijeme izvršenja ulaganja, članak 210.a ne sprečava ih da ostvare povrate svih troškova koje su snosile pri razvoju ili provedbi predmetnog standarda održivosti. Stoga se na sporazum o održivosti i dalje može primjenjivati isključenje iz članka 210.a u razdoblju potrebnom za poništenje sporazuma i povrat ulaganja. Međutim, to nije primjenjivo kad sporazum o održivosti prestane biti neophodan zbog regulatorne promjene kojom se utvrđuju obvezni standard EU-a ili nacionalni standard koji su jednaki standardu utvrđenom sporazumom ili viši od njega, a stupanje obveznog standarda na snagu moglo se predvidjeti u vrijeme sklapanja sporazuma (ili kad postoji dovoljan vremenski razmak između donošenja propisa i njegova stupanja na snagu).

Primjer: Lokalni uzgajivači pilića zajednički dogovaraju da će osigurati veći životni prostor po piliću. Kako bi smanjili prijelazne troškove, sklapaju sporazum sa svojim kupcima na temelju kojeg potonji kupuju pileće meso po fiksnoj cjenovnoj premiji kako bi se pokrili dodatni troškovi za postizanje novog standarda održivosti. Sporazum se potpisuje u ožujku 2024. s jednogodišnjim otkaznim rokom u slučaju jednostranog raskida. Novo lokalno zakonodavstvo donosi se u lipnju 2024., a primjenjuje se od prosinca 2024. Njime je propisano da se u cjelokupnoj poljoprivrednoj proizvodnji u toj regiji životinjama dodijeli jednaka veličina prostora kao ona određena sporazumom.

Budući da minimalan prostor postaje pravna obveza od prosinca 2024., stranke u teoriji ne mogu ostvarivati korist od isključenja iz članka 210.a jer ograničenje tržišnog natjecanja više nije neophodno. Međutim, raskid sporazuma s kupcima prije kraja otkaznog roka mogao bi imati ozbiljne financijske posljedice za stranke, koje su djelovale u dobroj vjeri jer se primjenjivost navedenog zakona nije mogla predvidjeti u vrijeme sklapanja sporazuma. Stoga mogu nastaviti ostvarivati korist od isključenja do isteka otkaznog roka, odnosno do lipnja 2025. u ovom primjeru.

7 SUSTAV DONOŠENJA MIŠLJENJA U SKLADU S ČLANKOM 210.A

7.1 Podnositelji zahtjeva

- (140) Od 8. prosinca 2023. člankom 210.a stavkom 6. proizvođačima ili udruženjima proizvođača omogućuje se da zatraže mišljenje Komisije o sukladnosti sporazuma o održivosti s člankom 210.a. Stranke sporazuma o održivosti koje nisu proizvođači mogu se pridružiti zahtjevu. Sektorske organizacije mogu podnositi zahtjeve za mišljenje na temelju članka 210.a stavka 6. pod uvjetom da u sporazumu o održivosti sudjeluje barem jedan član proizvođač.
- (141) Proizvođači ili udruženja proizvođača mogu zatražiti mišljenje u bilo kojem trenutku nakon sklapanja sporazuma o održivosti, među ostalim prije njegove provedbe.

(142) Zahtjev se mora podnijeti {potrebno je utvrditi}. Kao druga mogućnost zahtjev se može poslati na sljedeće poštanske adrese {*Commission européenne / Europese Commissie*}.

7.2 Sadržaj zahtjeva

(143) Ne postoji standardan obrazac za zahtjev za mišljenje na temelju članka 210.a stavka 6.

(144) Međutim, da bi se mogao ocijeniti, zahtjev bi trebao sadržavati:

- (a) identitet svih stranaka sporazuma, uključujući po potrebi njihov registracijski broj;
- (b) jedinstvenu kontaktnu točku (uključujući ime i e-adresu i/ili poštansku adresu) za svu komunikaciju s Komisijom;
- (c) primjerak svih dokumenata u kojima se utvrđuju uvjeti sporazuma o održivosti ili, ako se radi o usmenom sporazumu, detaljno pisano objašnjenje sporazuma (uključujući pokrivenost tržišta sporazumom, ako je dostupno, njegovo trajanje i nametnuta ograničenja tržišnog natjecanja);
- (d) opis cilja održivosti ili više njih koji se nastoje ostvariti;
- (e) objašnjenje standarda održivosti donesenog u okviru sporazuma o održivosti i upućivanja na postojeće obvezne standarde, uključujući objašnjenja i dokaze o tome zašto je standard održivosti viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom;
- (f) detaljno objašnjenje sukladnosti sa svakim od uvjeta utvrđenih u članku 210.a stavcima 1., 3. i 7.;
- (g) informacije o postupcima koji su u tijeku pred nacionalnim sudom ili nacionalnim tijelom za zaštitu tržišnog natjecanja u vezi sa sukladnošću sporazuma o održivosti na koji se zahtjev odnosi s člankom 210.a ili člankom 101. UFEU-a;
- (h) sva upućivanja i izvore, uključujući internetske stranice, u kojima je podnositelj zahtjeva objavio uvjete sporazuma o održivosti ili njegove dijelove;
- (i) sve druge informacije ili dokumente relevantne za ocjenjivanje sporazuma o održivosti.

7.3 Ocjena Komisije i sadržaj mišljenja

(145) Komisija će ocijeniti zahtjev na temelju dostavljenih informacija. Također može od podnositelja zahtjeva zatražiti dodatne informacije potrebne za ocjenu zahtjeva.

(146) Komisija može prema potrebi podijeliti informacije koje su joj dostavljene s nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja i poljoprivrednim tijelima ili ministarstvima, pod uvjetom da ta tijela i ministarstva podliježu obvezi upotrebe

tih informacija samo u svrhu za koju ih je Komisija pribavila. Komisija također može pozvati ta tijela i ministarstva da joj dostave informacije i primiti ih od njih.

- (147) Podnositelj zahtjeva može povući svoj zahtjev u bilo kojem trenutku. Međutim, Komisija može zadržati sve informacije dostavljene u kontekstu zahtjeva za mišljenje na temelju članka 210.a stavka 6. i te informacije može upotrijebiti u bilo kojem postupku za provedbu članka 210.a ili članka 101. UFEU-a.
- (148) U mišljenju će se navesti je li sporazum o održivosti sukladan članku 210.a i obrazložiti taj zaključak.
- (149) Komisija će obavijestiti jedinstvenu kontaktnu točku o mišljenju.
- (150) Mišljenje da sporazum o održivosti nije sukladan članku 210.a ne prejudicira sukladnost sporazuma o održivosti s člankom 101. UFEU-a ili drugim odredbama prava Unije.
- (151) Komisija prema potrebi može navesti da je mišljenje valjano samo u određenom razdoblju ili da se temelji na postojanju ili nepostojanju određenih činjenica.
- (152) Mišljenje će se objaviti na internetskim stranicama Komisije, uzimajući u obzir legitiman interes podnositelja zahtjeva za zaštitu njihovih poslovnih tajni. Komisija će s podnositeljem ili podnositeljima zahtjeva usuglasiti nepovjerljivu verziju prije objave mišljenja.

7.4 Rok za donošenje mišljenja

- (153) Komisija će podnositelju ili podnositeljima zahtjeva poslati mišljenje u roku od četiri mjeseca od primitka potpunog zahtjeva, odnosno nakon što primi sve informacije koje su joj potrebne za ocjenu zahtjeva. Taj rok počinje teći na dan nakon dana primitka potpunog zahtjeva.

7.5 Promjena okolnosti nakon donošenja mišljenja

- (154) Komisija će izdati mišljenje na temelju informacija koje je dostavio podnositelj zahtjeva.
- (155) Člankom 210.a stavkom 6. od Komisije se zahtijeva da izjavi da se od tog trenutka nadalje na predmetni sporazum mora primjenjivati članak 101. stavak 1. UFEU-a i da u skladu s time obavijesti proizvođače, ako u bilo kojem trenutku nakon izdavanja mišljenja utvrdi da više nisu ispunjeni uvjeti iz članka 210.a stavaka 1., 3. i 7. Komisija može donijeti takav zaključak na vlastitu inicijativu ili na zahtjev države članice.
- (156) Ako Komisija ima razloga smatrati da je podnositelj zahtjeva dostavio netočne informacije, od njega može zatražiti dodatne informacije.
- (157) Komisija nakon stupanja na snagu zakonodavstva EU-a ili nacionalnog zakonodavstva može imati razloga smatrati da standard održivosti koji se nastoji postići sporazumom o održivosti više nije viši od standarda koji je propisan

pravom Unije ili nacionalnim pravom. Komisija tad može pozvati podnositelja zahtjeva da dokaže da je standard koji se nastoji postići sporazumom o održivosti zapravo viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ako podnositelj to ne dokaže, Komisija ga može obavijestiti da mišljenje više nije valjano i objaviti taj zaključak na svojim internetskim stranicama.

7.6 Učinci mišljenja

- (158) Na temelju članka 288. stavka 5. UFEU-a mišljenja nemaju obvezujuću snagu. Umjesto toga njima se nastoji pomoći gospodarskim subjektima provesti samoocjenjivanje. Međutim, nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i nacionalni sudovi mogu uzeti u obzir mišljenja Komisije ako to smatraju prikladnim u kontekstu predmeta.
- (159) Mišljenje ne može prejudicirati ocjenu istog pitanja od strane Suda Europske unije, sudova ili nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja.
- (160) Mišljenje ne sprečava Komisiju da sporazum o održivosti koji je bio činjenična osnova za mišljenje naknadno preispita u postupku u skladu s Uredbom br. 1/2003²⁵. U tom slučaju Komisija će uzeti u obzir prethodno mišljenje, vodeći posebice računa o: i. promjenama temeljnih činjenica; ii. svim novim vidovima koje je Komisija otkrila ili koji su izneseni u pritužbi; iii. kretanjima u sudskoj praksi Suda Europske unije ili iv. većim promjenama u politici Komisije i kretanjima na predmetnim tržištima.

8 *EX POST* INTERVENCIJA KOMISIJE I NACIONALNIH TIJELA ZA ZAŠTITU TRŽIŠNOG NATJECANJA NA TEMELJU ČLANKA 210.A STAVKA 7.

- (161) Člankom 210.a stavkom 7. utvrđuje se zaštitni mehanizam kojim nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja ili Komisija („relevantno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja”) može nakon sklapanja ili provedbe sporazuma o održivosti odlučiti da ga treba izmijeniti, prekinuti ili spriječiti njegovu provedbu. Ta odluka može biti potrebna kako bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja ili ako su ugroženi ciljevi ZPP-a utvrđeni u članku 39. UFEU-a.

8.1 Ugroženi su ciljevi ZPP-a

- (162) U skladu s člankom 42. UFEU-a pravila o tržišnom natjecanju primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde suzakonodavci u skladu s člankom 43. stavkom 2. UFEU-a, uzimajući u obzir pet ciljeva ZPP-a utvrđenih u članku 39. UFEU-a²⁶.

²⁵ Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u, SL L 1 (4.1.2003., str. 1.).

²⁶ Riječ je o sljedećim ciljevima:

- (a) povećati poljoprivrednu produktivnost promicanjem tehničkog napretka i osiguranjem racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje te optimalnog korištenja čimbenika proizvodnje, osobito radne snage;

- (163) Na temelju toga člankom 210.a stavkom 7. tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja daje se ovlast da interveniraju ako sklopljen ili proveden sporazum o održivosti ugrožava pet ciljeva utvrđenih u članku 39. UFEU-a. Pritom relevantno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja mora razmotriti učinak sporazuma o održivosti na svih pet ciljeva. U nekim slučajevima bit će dovoljno da je jedan od pet ciljeva ugrožen da bi ciljevi utvrđeni u članku 39. UFEU-a bili ugroženi u smislu članka 210.a stavka 7. Međutim, ako je učinak na neke ciljeve negativan, a na neke pozitivan, bit će potrebno uskladiti tih pet ciljeva²⁷.
- (164) Prvi cilj članka 39. UFEU-a, povećanje poljoprivredne produktivnosti, mogao bi biti ugrožen u slučajevima u kojima se sporazumom o održivosti smanjuju poticaji strankama za inovacije. Do toga bi moglo doći, primjerice, ako se sporazumom o održivosti utvrđuje standard održivosti kojim se smanjuje poticaj strankama da ulažu u nove tehnologije koje bi mogle doprinijeti postizanju još višeg standarda održivosti ili ako sporazum o održivosti pokriva tako velik dio tržišta da utječe i na poticaje drugim sudionicima na tržištu za inovacije.
- (165) Drugim ciljem članka 39. UFEU-a nastoji se osigurati primjeren životni standard poljoprivrednika. Relevantno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja, da bi utvrdilo bi li taj cilj mogao biti ugrožen, mora ocijeniti način na koji sporazum o održivosti utječe na životni standard svih poljoprivrednika, a ne samo onih poljoprivrednika koji su stranke sporazuma o održivosti.

Primjer: Da bi se smanjila upotreba pesticida za više od onoga što je propisano provom Unije ili nacionalnim pravom, troje proizvođača kukuruza (koji čine samo jedan mali dio ukupnog broja proizvođača na tržištu) dogovara s proizvođačem hrane za životinje da će prijeći na metode ekološke proizvodnje. Budući da će se time povećati njihovi troškovi, zajednički dogovaraju da će tri proizvođača kukuruza odrediti fiksne cijene na razdoblje od dvije godine. Nakon godinu dana provedbe sporazuma o održivosti troje proizvođača kukuruza shvaća da su podcijenili mjeru u kojoj će prelazak na ekološku proizvodnju povećati njihove troškove i da cjenovna premija ne pokriva dodatne troškove. Troje proizvođača kukuruza stoga smanjuje svoje prihode kako bi pokrili taj trošak jer ne mogu povećati fiksnu cijenu.

Do smanjenja prihoda došlo je samo zbog pogrešnog izračuna troje proizvođača kukuruza. Osim toga, odnosi se na ograničen broj proizvođača. Zbog toga nije vjerojatno da ugrožava ciljeve utvrđene u članku 39. UFEU-a.

-
- (b) na taj način osigurati primjeren životni standard poljoprivrednog stanovništva, osobito povećanjem osobne zarade osoba koje se bave poljoprivredom;
- (c) stabilizirati tržišta;
- (d) osigurati dostupnost opskrbe;
- (e) pobrinuti se da roba dođe do potrošača po razumnim cijenama.

²⁷ Presuda od 14. svibnja 1997., *Florimex i VGB/Komisija*, spojeni predmeti T-70/92 i T-71/92, ECLI:EU:T:1997:69, točka 153., potvrđena u žalbenom postupku presudom od 30. ožujka 2000., C-265/97 P, ECLI:EU:C:2000:170.

- (166) Posljednja tri cilja utvrđena u članku 39. UFEU-a odnose na stabilnost tržišta, dostupnost opskrbe i osiguravanje razumnih cijena za potrošače. Ti su ciljevi često povezani.

Primjer: Nekoliko proizvođača žitarica odgovornih za 80 % žitarica proizvedenih na relevantnom zemljopisnom području dogovaraju da će prestati prodavati sjeme tretirano određenom vrstom kemijskog pesticida u vremenu potrebnom za prilagodbu njihova proizvodnog postupka i prodaju postojećih zaliha žitarica. Budući da su ti proizvođači odgovorni za velik udio proizvodnje sjemena, to uzrokuje manjak ulaznog materijala za prerađivače koji upotrebljavaju žitarice, a ta nestabilnost dovodi do povećanja cijene kruha. To bi vjerojatno ugrozilo ciljeve osiguravanja dostupnosti opskrbe i razumnih cijena za potrošače.

- (167) Prag na temelju članka 210.a stavka 7. za ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. UFEU-a trebao bi biti visok. Bilo bi protivno duhu članka 210.a i sudskoj praksi Suda Europske unije o potrebi usklađivanja pet ciljeva ZPP-a kad bi ti ciljevi bili ugroženi svaki put kad sporazum o održivosti imalo utječe na jedan od tih ciljeva.
- (168) Nadalje, cilj dostupnosti opskrbe razlikuje se od samodostatnosti²⁸. Sigurnost opskrbe odnosi se na sigurnost hrane, ne nužno osiguravanjem najveće raznolikosti segmenata za istu hranu. Ako sporazum o održivosti dovede do smanjenja tržišnih udjela manje održivih segmenata istih poljoprivrednih proizvoda, time se ne ugrožava nužno cilj sigurnosti opskrbe. Slično tomu, cilj osiguravanja „razumnih cijena” ne bi se trebao tumačiti kao da se odnosi na najnižu moguću cijenu²⁹.
- (169) Ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. UFEU-a također se razlikuje od isključivanja tržišnog natjecanja. U nekim situacijama može doći do isključivanja tržišnog natjecanja, a da se time ne ugrožavaju ciljevi utvrđeni u članku 39. UFEU-a. Štoviše, ti ciljevi mogu biti ugroženi čak i ako se tržišno natjecanje ne isključuje.

8.2 Isključivanje tržišnog natjecanja

- (170) Članak 210.a stavak 7. nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja i Komisiji također omogućuje da interveniraju nakon sklapanja ili provedbe sporazuma o održivosti, ako je to potrebno da bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja.
- (171) Ocjena relevantnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja o tome isključuje li se sporazumom o održivosti tržišno natjecanje razlikuje se od ocjene o tome je li sporazum o održivosti neophodan za postizanje standarda održivosti. To znači da ograničenje tržišnog natjecanja u sporazumu o održivosti može biti neophodno za postizanje standarda održivosti, no i dalje isključivati tržišno natjecanje. Međutim, ne može se smatrati da se svakim ograničenjem tržišnog natjecanja

²⁸ Presuda od 15. srpnja 1963., Njemačka/Komisija, predmet 34/62, ECLI:EU:C:1963:18.

²⁹ Presuda od 14. srpnja 1994., *Grčka/Vijeće*, C-353/92, ECLI:EU:C:1994:295.

nužno isključuje tržišno natjecanje jer bi se time narušila sama bit isključenja iz članka 210.a stavka 1. Iz toga proizlazi da isključivanje tržišnog natjecanja mora biti dovoljno ozbiljno da bi prevladalo nad činjenicom da sporazum o održivosti zadovoljava kriterije iz testa neophodnosti iz članka 210.a stavka 1.

- (172) Kao što je prethodno objašnjeno, pojam isključenja tržišnog natjecanja razlikuje se i od pojma ugrožavanja ciljeva utvrđenih u članku 39. UFEU-a, posebno ciljeva koji se odnose na razumne cijene i dostupnost opskrbe. Stoga bi prag za isključivanje tržišnog natjecanja trebao biti visok kako bi se izbjeglo preklapanje dvaju različitih razloga za *ex post* intervenciju.
- (173) Isključenje tržišnog natjecanja u smislu članka 210.a stavka 7. može postojati ako sporazum o održivosti dovodi do isključivanja konkurentnih proizvoda kojima bi se mogao zadovoljiti znatan dio potražnje potrošača. To uključuje proizvode kojima se postiže viši standard održivosti od standarda utvrđenog sporazumom ili proizvode kojima se ne postiže jednako visok standard održivosti (neovisno o tome utječe li ograničenje na robu koju isporučuju stranke sporazuma o održivosti ili treće strane).
- (174) Primjerice, to se može dogoditi ako se sporazumom o održivosti sprečava uvođenje alternativnih proizvoda koji ispunjavaju viši standard održivosti od standarda utvrđenog sporazumom o održivosti i za kojima postoji znatna potražnja potrošača.
- (175) Do isključenja tržišnog natjecanja u smislu članka 210.a stavka 7. može doći i ako se sporazumom o održivosti isključuju prehrambeni proizvodi nižeg standarda od proizvoda iz sporazuma o održivosti, ali koji su u skladu s obveznim prehrambenim standardima i za kojima postoji znatna potražnja potrošača.
- (176) Međutim, činjenica da su proizvodi koji su u skladu s nižim standardima održivosti povučeni s tržišta ne znači da je došlo do isključenja tržišnog natjecanja u smislu članka 210.a stavka 7. ako su proizvodi povučeni zbog toga što potrošači sve više traže održivije proizvode. Stoga je potrebno ocijeniti je li do isključivanja tržišnog natjecanja došlo zbog sklonosti potrošača održivim proizvodima ili je sporazum o održivosti doveo do prisilnog povlačenja proizvoda za kojim postoji znatna nezadovoljena potražnja potrošača.
- (177) U načelu je rizik od isključivanja tržišnog natjecanja povezan s razinom koncentracije na tržištu. Je li došlo do isključenja tržišnog natjecanja ovisi i o stupnju tržišnog natjecanja koji je postojao prije sklapanja sporazuma o održivosti. Ako je tržišno natjecanje već bilo slabo (primjerice, zbog relativno malog broja konkurenata ili zbog postojanja prepreka ulasku), čak i malim smanjenjem tržišnog natjecanja uzrokovanim sporazumom o održivosti moglo bi se isključiti tržišno natjecanje.
- (178) Pokrivenost tržišta sporazumom o održivosti vjerojatno će biti čimbenik pri odlučivanju o intervenciji u skladu s člankom 210.a stavkom 7. Kad zajednički tržišni udjeli stranaka sporazuma o održivosti ne prelaze 15 % u pogledu

horizontalnih sporazuma, odnosno 30 % u pogledu vertikalnih sporazuma, nije vjerojatno da će se sporazumom isključiti tržišno natjecanje³⁰.

- (179) Ako zajednički tržišni udjeli stranaka sporazuma o održivosti premašuju prethodno navedene pragove, pitanje isključuje li se sporazumom o održivosti tržišno natjecanje trebalo bi se ocijeniti za svaki pojedini slučaj ovisno o mjeri u kojoj potražnja potrošača nije zadovoljena. Činjenica da je cijelo tržište pokriveno sporazumom o održivosti ne dovodi sama po sebi do isključivanja tržišnog natjecanja.

Primjer 1.: Proizvođači peradi koji čine približno 50 % tržišta dogovaraju sklapanje kupoprodajnog ugovora kako bi zajednički kupili hranu za perad više kvalitete. Zahvaljujući uštedama troškova zbog zajedničke kupnje proizvođači uspijevaju zadržati cijenu hrane za perad koja je otprilike jednaka cijeni hrane za perad koja nije obuhvaćena sporazumom o održivosti. Također dogovaraju da će zajednički financirati kampanju oglašavanja da bi informirali javnost o tome kako je perad hranjena boljom hranom bolja za zdravlje ljudi i dobrobit životinja. Zbog te kampanje većina potrošača odlučuje kupovati meso peradi hranjene boljom hranom. To povećanje potražnje potiče druge proizvođače da se pridruže sporazumu i promijene svoje proizvodne metode. Konkretno, zajednička kupnja privlači manje proizvođače da primijene viši standard jer si bez nje ne bi mogli priuštiti kupovati hranu za životinje više kvalitete. Zbog toga proizvođači koji su odgovorni za više od 90 % ukupne opskrbe prelaze na održiviji standard.

Iako se sporazumom s tržišta uklanjaju gotovo svi manje održivi pilići, nije vjerojatno da će to dovesti do intervencije relevantnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja. Člankom 210.a stavkom 7. ne nastoje se spriječiti sporazumi koji su toliko djelotvorni u ostvarivanju koristi u području održivosti da većina potrošača želi kupiti proizvode koji ispunjavaju isti standard održivosti, a drugi gospodarski subjekti na tržištu također donose taj standard.

Primjer 2.: uzgajivači pura koji čine 60 % tržišta odlučuju poboljšati životne uvjete svojih pura utvrđivanjem novog standarda o dobrobiti životinja koji nadilazi standard propisan obveznim pravom. Za to je potrebno povećati životni prostor pura i ugraditi sustave za izmjenu zraka i pročišćavanje vode. Novi standard održivosti zahtijeva i hranjenje pura samo proizvodima vrhunske kvalitete. Proizvođači dogovaraju da će primijeniti cjenovnu premiju kako bi pokrili svoje troškove.

Cjenovna je premija 150 % viša od cijene pura iz manje održivog uzgoja. To je povećanje neophodno s obzirom na opsežne dodatne troškove novog standarda. Viša cijena održivih pura navodi proizvođače neodrživih pura (koji čine 40 % tržišta) da također povećaju svoju cijenu za 60 %.

Studije tržišta pokazuju da je zbog sporazuma od 15 do 20 % potrošača pura izjavilo da si više ne mogu priuštiti neodržive pure i stoga ne mogu kupiti nikakve pure.

³⁰ Za dodatne pojedinosti o izračunu tržišnih udjela vidjeti (po analogiji) odjeljak 4. Obavijesti Komisije o utvrđivanju mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja Unije.

Zbog toga potrošači koji su bili spremni platiti samo jeftiniju i manje održivu alternativu više neće imati pristup purama jer si ne mogu priuštiti povećanje cijene od 150 %. Takva situacija vjerojatno će dovesti do intervencije relevantnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja.

8.3 Postupovni aspekti

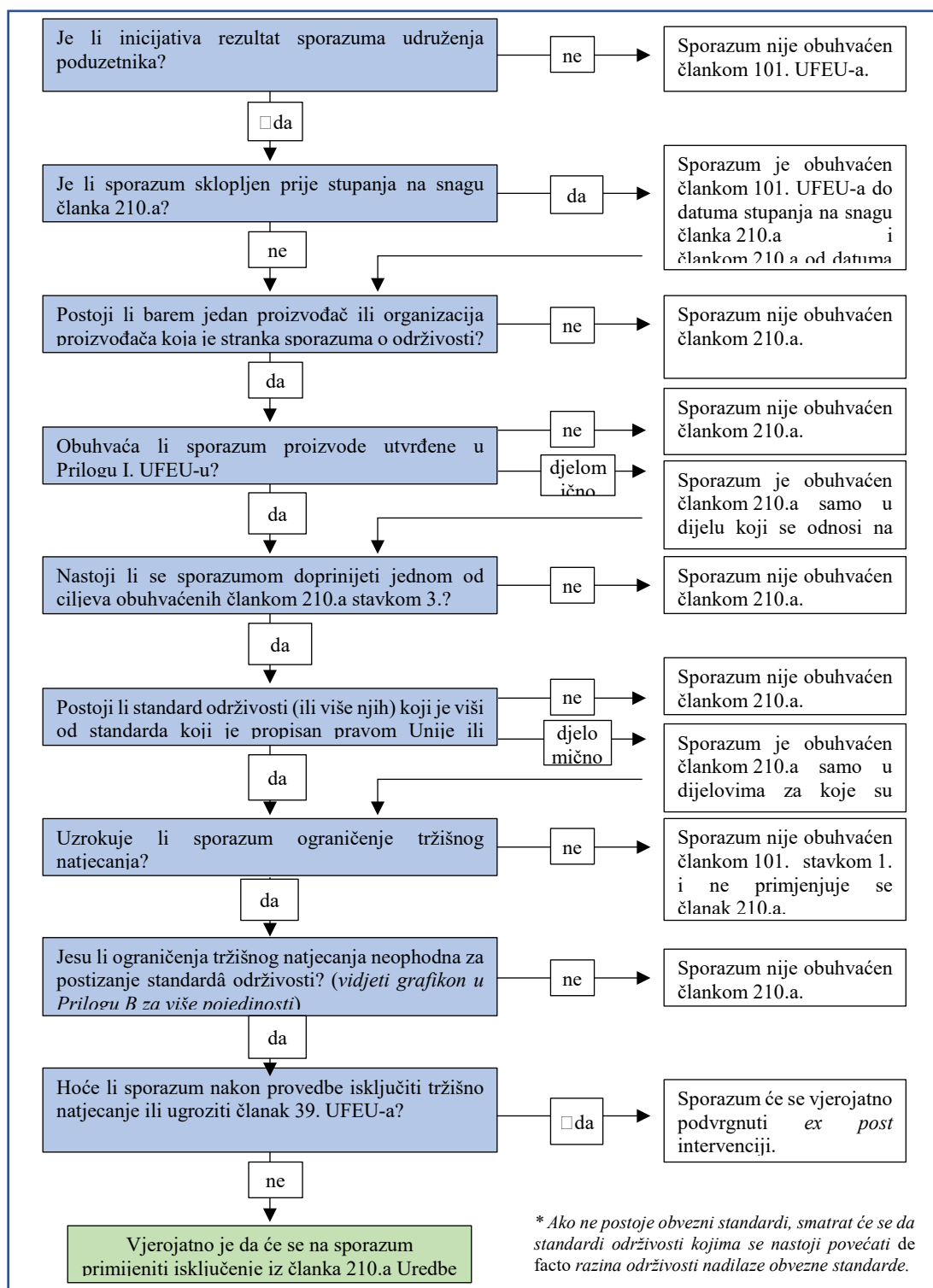
- (180) Ako je sporazumom o održivosti obuhvaćena samo jedna država članica, nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja te države članice može donijeti odluku na temelju članka 210.a stavka 7. Ako je sporazumom o održivosti obuhvaćeno više država članica, samo Komisija može donijeti odluku na temelju članka 210.a stavka 7.
- (181) Komisija će se pri utvrđivanju toga treba li primijeniti članak 210.a stavak 7. osloniti na vlastito praćenje tržišta i podneske bilo koje fizičke ili pravne osobe. Bilo koja fizička ili pravna osoba koja ima informacije o sporazumu o održivosti može ih dostaviti Komisiji ili predmetnom nacionalnom tijelu za zaštitu tržišnog natjecanja u okviru odgovarajućeg nacionalnog postupka. Podnesak bi trebao sadržavati informacije o sadržaju sporazuma o održivosti, strankama sporazuma i temeljima za optužbe. Komisija može zatražiti dodatne potrebne informacije od stranaka sporazuma o održivosti u roku od dva mjeseca od pokretanja službene istrage, uzimajući u obzir povjerljivost poslovnih informacija.
- (182) Ako je Komisija pokrenula istragu, obično donosi odluku u roku od šest mjeseci od dana pokretanja istrage ili u roku od šest mjeseci od dana kad je primila potrebne informacije. U razdoblju od pokretanja istrage do donošenja odluke stranke mogu nastaviti provoditi sporazum o održivosti.
- (183) Ako Komisija utvrdi da je tržišno natjecanje isključeno ili da su ugroženi ciljevi utvrđeni u članku 39. UFEU-a, može poduzeti sljedeće mjere:
- (a) **ako je sporazum o održivosti sklopljen, no još nije proveden**, a ne može ga se izmijeniti da bi se ispunili uvjeti za isključenje iz članka 210.a, Komisija može donijeti odluku kojom nalaže da se sporazum ne provede;
 - (b) **ako je sporazum o održivosti već proveden**, Komisija može odlučiti da bi u budućnosti stranke trebale:
 - izmijeniti sporazum o održivosti ako bi izmjena sporazuma o održivosti bila dovoljna da se ispravi isključivanje tržišnog natjecanja ili ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. UFEU-a,
 - prekinuti ili raskinut sporazum o održivosti ako izmjena sporazuma o održivosti ne bi bila dovoljna da se ispravi isključivanje tržišnog natjecanja ili ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. UFEU-a.
- (184) Nakon odluke Komisije da bi sporazum o održivosti trebalo prekinuti, on više neće biti isključen iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a. Ako stranke sporazuma o održivosti nastave provoditi sporazum o održivosti nakon datuma

odluke, nakon tog datuma može se pokrenuti postupak na temelju članka 101. UFEU-a u pogledu provedbe sporazuma o održivosti.

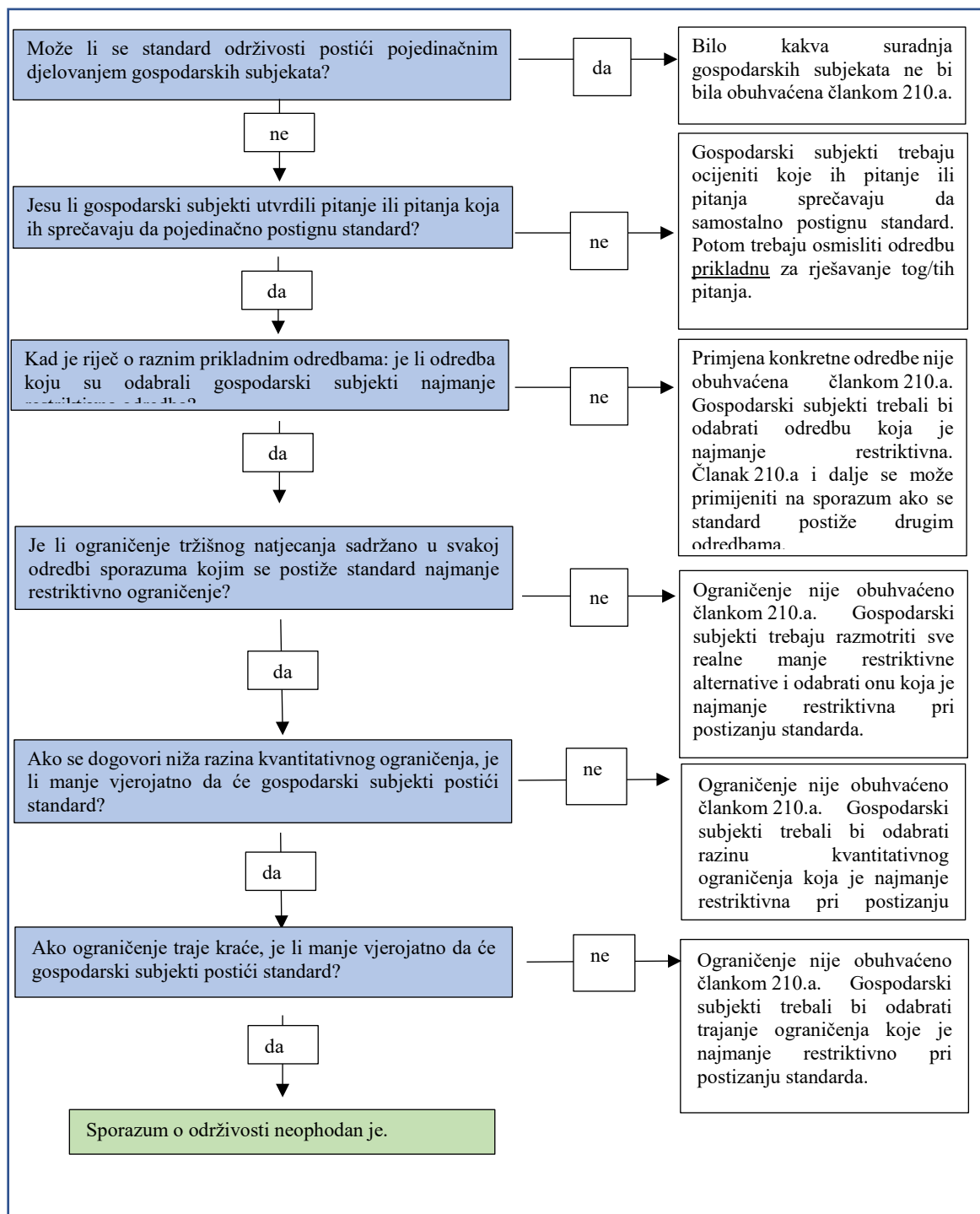
9 TERET DOKAZIVANJA ISPUNJAVANJA UVJETA IZ ČLANKA 210.A

- (185) Predmetne stranke, ako žele ostvariti korist od isključenja iz članka 210.a stavka 1., snose teret dokazivanja da su ispunjeni uvjeti iz tog članka.
- (186) Privatne osobe također mogu osporavati da sporazum o održivosti ispunjava uvjete iz članka 210.a u postupku pred relevantnim tijelom za zaštitu tržišnog natjecanja. U tom slučaju privatne osobe snose teret dokazivanja da sporazum o održivosti ne ispunjava te uvjete.

PRILOG A – DIJAGRAM TOKA OCJENJIVANJA NA TEMELJU ČLANKA 210.A

PRILOG B – DIJAGRAM TOKA OCJENJIVANJA U OKVIRU TESTA NEOPHODNOSTI

PRILOG C – POJMOVNIK

Pojam	Definicija
Sporazum	Sve vrste sporazuma, odluka ili usklađenih djelovanja proizvođača (samih ili zajedno s drugim gospodarskim subjektima na različitim razinama proizvodnje, prerade i trgovine u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima) koje se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima, neovisno o obliku suradnje.
Zajednička poljoprivredna politika („ZPP”)	Zajednička poljoprivredna politika je poljoprivredna politika Europske unije.
Uredba o ZOT-u	Uredba (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda ³¹ .
Sud Europske unije	Sud Europske unije, uključujući Opći sud.
Viša sila	Neobične okolnosti izvan kontrole proizvođača ili gospodarskog subjekta čije posljedice proizvođač nije mogao izbjeći uz svu dužnu pažnju, osim po cijeni prekomjerne žrtve.
Horizontalni sporazum	Sporazum između gospodarskih subjekata na istoj razini lanca opskrbe, primjerice sporazum između poljoprivrednih proizvođača.
Obvezni standard	Standard kojim se utvrđuju razine, tvari, proizvodi ili tehnike koje pojedinačni proizvođači ili drugi gospodarski subjekti moraju ostvariti ili izbjegavati, isključujući standarde ili ciljeve koji nisu pravno obvezujući za pojedinačne proizvođače ili gospodarske subjekte.
Nacionalni standard	Obvezni standard koji se utvrđuje na nacionalnoj razini, isključujući standarde ili ciljeve koji su pravno obvezujući unutar države članice ili državnog područja državne članice, ali nisu pravno obvezujući za pojedinačne proizvođače ili gospodarske subjekte.
Gospodarski subjekt	Proizvođač, uzgajivač, prerađivač, izrađivač, pretvarač, trgovac, trgovac na veliko ili trgovac na

³¹ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

	malo koji posluje u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.
Proizvođač	Proizvođač poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u.
Sporazum o održivosti	Sporazum kojim se nastoji primijeniti standard održivosti viši od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom.
UFEU	Ugovor o funkcioniranju Europske unije
Poduzetnik	Svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu i njegovu načinu financiranja. Jedan poduzetnik može obuhvaćati više pravnih subjekata.
Standard EU-a	Obvezni standard koji se utvrđuje na razini EU-a, isključujući standarde ili ciljeve koji su obvezujući za države članice, ali nisu pravno obvezujući za pojedinačne poduzetnike.
Vertikalni sporazum	Sporazum između gospodarskih subjekata na različitim razinama lanca opskrbe, primjerice sporazum kojeg su stranke proizvođači i drugi gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

PRILOG D – ČLANAK 210.A UREDBE (EU) BR. 1308/2013 – VERTIKALNE I HORIZONTALNE INICIJATIVE ZA ODRŽIVOST

„1. Članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uvjetom da ti sporazumi, odluke i usklađene prakse nameću samo ona ograničenja tržišnog natjecanja koja su neophodna za postizanje tog standarda.

2. Stavak 1. primjenjuje se na sporazume, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda stranke kojih su nekoliko proizvođača ili stranke kojih su jedan ili više proizvođača i jedan ili više gospodarskih subjekata na različitim razinama proizvodnje, prerade i trgovine, u lancu opskrbe hranom, uključujući distribuciju.

3. Za potrebe stavka 1. „standard održivosti” znači standard kojim se nastoji doprinijeti sljedećem cilju ili više njih:

(a) okolišni ciljevi, uključujući ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu tim promjenama, održiva upotreba krajobraza, vode i tla te njihova zaštita, prelazak na kružno gospodarstvo, uključujući smanjenje rasipanja hrane, sprječavanje i kontrola onečišćenja, te zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustavâ;

(b) proizvodnja poljoprivrednih proizvoda na načine kojima se smanjuje upotreba pesticida i upravlja rizicima koji proizlaze iz njihove upotrebe ili kojom se smanjuje opasnost od antimikrobne otpornosti u poljoprivrednoj proizvodnji; i

(c) zdravlje i dobrobit životinja.

4. Sporazumi, odluke i usklađene prakse koji ispunjavaju uvjete iz ovog članka ne zabranjuju se jer se ne zahtijeva prethodna odluka u tom smislu.

5. Komisija izdaje smjernice za gospodarske subjekte o uvjetima za primjenu ovog članka najkasnije do 8. prosinca 2023.

6. Od 8. prosinca 2023. proizvođači iz stavka 1. mogu zatražiti mišljenje Komisije o sukladnosti sporazuma, odluka i usklađenih praksi iz stavka 1. ovog članka. Komisija podnositelju zahtjeva šalje svoje mišljenje u roku od četiri mjeseca od primitka potpunog zahtjeva.

Ako Komisija u bilo kojem trenutku nakon izdavanja mišljenja utvrdi da više nisu ispunjeni uvjeti iz stavaka 1., 3. i 7. ovog članka, ona izjavljuje da se ubuduće članak 101.

stavak 1. UFEU-a primjenjuje na dotični sporazum, odluku ili usklađenu praksu te u skladu s time obavješćuje proizvođača.

Komisija može promijeniti sadržaj mišljenja na vlastitu inicijativu ili na zahtjev države članice, osobito ako je podnositelj zahtjeva dostavio netočne informacije ili zloupotrijebio mišljenje.

7. Nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja iz članka 5. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 može u pojedinačnim slučajevima odlučiti da ubuduće sporazume, odluke i usklađene prakse iz stavka 1. treba izmijeniti, prekinuti ili da se uopće ne provode, ako zaključi da je takva odluka potrebna kako bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja ili ako smatra da su ugroženi ciljevi utvrđeni u članku 39. UFEU-a.

U odnosu na sporazume, odluke i usklađene prakse kojima je obuhvaćeno više država članica, Komisija donosi odluku iz prvog podstavka ovog stavka pri čemu ne primjenjuje postupak iz članka 229. stavka 2. i stavka 3.

Pri djelovanju na temelju prvog podstavka ovog stavka nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja u pisanom obliku obavješćuje Komisiju nakon pokretanja prve službene mjere istrage te bez odgode obavješćuje Komisiju o svim donesenim odlukama nakon njihova donošenja.

Odluke iz ovog stavka ne primjenjuju se prije datuma na koji su o njima obaviješteni dotični poduzetnici.”

1. Ograničenja koja se odnose na cijenu

Sporazumima o održivosti kojima se izravno ili neizravno ograničava sloboda stranke da pregovara o cijeni po kojoj kupuje ili prodaje proizvod vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje.

Primjer 1.: Primjenom određene tehnike uzgoja riže upotrebljava se manje vode nego primjenom tradicionalnih tehnika uzgoja riže, ne upotrebljavaju se umjetna gnojiva ni pesticidi. Primjenom te tehnike doprinosi se održivoj upotrebi i zaštiti krajobrazu, vode i tla te smanjenju upotrebe pesticida. Trgovac na veliko žitaricama sa zadrugom za proizvodnju riže dogovara da će trgovac plaćati premiju po toni na referentnu cijenu riže Arborio koja se uzgaja tom tehnikom. Premija se izračunava na temelju kompozitnog indeksa cijene robe. Zadruga za proizvodnju riže može slobodno proizvoditi rižu tradicionalnim metodama i drugim kupcima prodavati onoliko riže koliko želi.

Nije vjerojatno da će premija ograničiti tržišno natjecanje. Radi se samo o formuli koju su kupac i prodavatelj dogovorili za određivanje cijene po kojoj kupac kupuje proizvod od prodavatelja.

Primjer 2.: Nevladina organizacija koja promiče tehniku uzgoja riže iz prvog primjera razvija znak kvalitete koji će se upotrebljavati u stavljanju na tržište riže Arborio proizvedene tom tehnikom uzgoja. Daje licenciju za znak kvalitete trgovcima na veliko i proizvođačima. Jedan od uvjeta za upotrebu znaka kvalitete jest da trgovac na veliko žitaricama mora platiti premiju po toni na referentnu cijenu iz prvog primjera.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Iako bi trgovac na veliko žitaricama u ovom primjeru platio istu cijenu kao u prvom primjeru, to više ne proizlazi iz izravnog pregovaranja kupca i prodavatelja, već iz sporazuma o uvjetima pod kojima je jednom subjektu dopušteno pregovarati s neovisnom trećom stranom.

Primjer 3.: Skupina zadruga za proizvodnju riže, a ne nevladina organizacija, razvija znak kvalitete i premiju kako bi promicala primjenu tehnike uzgoja riže.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Iako su u ovom slučaju stranke kupci i prodavatelji, svi prodavatelji dogovaraju cijenu po kojoj će i drugi prodavatelji prodavati svoje proizvode.

Primjer 4.: Kako bi se promicalo prihvaćanje riže proizvedene tehnikom uzgoja iz prethodnih primjera od strane potrošača, zadruga i trgovac na malo dogovaraju da preprodajna cijena riže Arborio sa znakom kvalitete neće biti više od određenog postotka veća od prosječne cijene koju trgovac na malo naplaćuje za rižu Arborio.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje jer se ograničava sloboda trgovca na malo da sam odredi cijenu po kojoj će preprodavati rižu svojim kupcima. Nadalje, s obzirom na to da se maksimalna preprodajna cijena određuje na temelju cijene drugih vrsta riže Arborio, time se također ograničava sloboda trgovca na malo u pogledu cijene tih drugih vrsta riže Arborio. Umjesto ograničavanja cijene riže sa znakom kvalitete,

trgovac na malo mogao bi zadovoljiti ograničenje cijene povećanjem prosječne preprodajne cijene tih drugih vrsta riže Arborio.

2. Ograničenja koja se odnose na rezultate proizvodnje

Sporazumi o održivosti kojima se ograničavaju rezultati proizvodnje istovjetni su sporazumima o održivosti kojima se ograničava sposobnost stranke da određuje cijene. Ako se količina proizvoda koja se stavlja na tržište ograniči, a potražnje ostane ista, vjerojatno će doći do povećanja cijena.

Primjer 1.: Nevladina organizacija koja želi doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i obnovi bioraznolikosti s pojedinačnim poljoprivrednicima dogovara da će zakupiti 20 % njihova obradivog poljoprivrednog zemljišta. Nevladina organizacija ostavit će zemljište na ugaru kako bi se povećala lokalna bioraznolikost. Ti sporazumi imali bi učinak smanjenja površine zemljišta koje pojedinačni poljoprivrednici upotrebljavaju u određenom trenutku, a time i smanjenja prinosa usjeva (iako bi mogli doprinijeti drugim djelatnostima, poput proizvodnje meda).

Nije vjerojatno da će to ograničiti tržišno natjecanje jer se zapravo radi samo o transakciji nekretninama. Poljoprivrednici i dalje mogu upotrebljavati preostalo zemljište na koji god način žele.

Primjer 2.: Umjesto zakupa zemljišta od strane nevladine organizacije u ovom primjeru skupina poljoprivrednika koji uzgajaju slične usjeve u istoj regiji dogovara da će odvojiti najmanje 20 % svojeg obradivog zemljišta za upotrebu kao ekološki značajne površine. To ima učinak smanjenja površine zemljišta koje poljoprivrednici upotrebljavaju u određenom trenutku, a time i smanjenja prinosa usjeva (iako bi moglo doprinijeti drugim djelatnostima, poput proizvodnje meda).

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje jer poljoprivrednici dogovaraju da će ograničiti površinu zemljišta koju svaki od njih upotrebljava za proizvodnju.

Primjer 3.: U okviru regionalne inicijative za dobrobit životinja namijenjene poboljšanju životnih uvjeta svinja od poljoprivrednika koji sudjeluju u njoj zahtijeva se da povećaju veličinu prostora po svinji na svojim poljoprivrednim gospodarstvima znatno iznad zakonskog minimuma. Nacionalno pravo većini poljoprivrednika otežava povećanje veličine prostora namijenjene za uzgoj svinja. Zbog toga će poljoprivrednici koji sudjeluju u inicijativi smanjiti broj svinja uzgojenih u određenoj godini. Inicijativom bi se stoga osiguralo da se poljoprivrednicima plati naknada za njihovo ulaganje i smanjene rezultate proizvodnje.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje jer poljoprivrednici koji sudjeluju u inicijativi implicitno pristaju na uzgoj manjeg broja svinja.

3. Ograničenja koja se odnose na ulazne materijale

Sporazumi o održivosti kojima se ograničava izbor u pogledu ulaznih materijala mogu utjecati na troškove proizvodnje (što pak utječe na cijenu po kojoj se proizvodi mogu profitabilno prodati) ili ograničiti vrstu proizvoda koji se mogu proizvoditi (jer se njima potencijalno ograničava sposobnost proizvođača da zadovolje potražnju potrošača).

Primjer 1.: Skupina mljekarskih zadruga razvija znak kvalitete za sireve kojim se zahtijeva da proizvođači certificiraju da se mlijeko koje se upotrebljava u njihovim sirevima proizvodi isključivo primjenom „biodinamičkih” metoda koje nadilaze standarde ekološke poljoprivrede utvrđene pravom Unije. Proizvođači sira koji sudjeluju u sporazumu mogu slobodno proizvoditi druge sireve služeći se mlijekom koje nije proizvedeno primjenom tih biodinamičkih metoda.

Nije vjerojatno da će se time ograničiti tržišno natjecanje. Iako se sporazumom utvrđuje upotreba određenih ulaznih materijala, proizvođači sira koji u njemu sudjeluju mogu i dalje slobodno proizvoditi sireve služeći se mlijekom iz drugih izvora.

Primjer 2.: Skupina mljekarskih zadruga razvija znak kvalitete za sireve kojim se zahtijeva da proizvođači certificiraju da se mlijeko koje se upotrebljava u njihovim sirevima proizvodi isključivo primjenom biodinamičkih metoda iz prvog primjera. Međutim, za razliku od prvog primjera, znakom kvalitete zahtijeva se da se sve mlijeko koje se upotrebljava u mljekari proizvodi primjenom biodinamičkih metoda kako bi se zajamčilo da neće doći do miješanja biodinamičkih i drugih vrsta mlijeka.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje jer mljekare koje sudjeluju u sporazumu ne mogu slobodno upotrebljavati mlijeko koje nije biodinamičko za proizvodnju sireva bez znaka kvalitete.

4. Ograničenja koja se odnose na kupce, dobavljače ili zemljopisna područja

Sporazumima o održivosti kojima se od poduzetnika zahtijeva da ne prodaje određenim kupcima ili skupinama kupaca ili da ne prodaje izvan određenog zemljopisnog područja ili na određenim zemljopisnim područjima vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Sporazumima o održivosti kojima se od poduzetnika zahtijeva da ne kupuje od drugih dobavljača ili iz drugih zemljopisnih područja također će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Isto vrijedi za sporazume o održivosti kojima se ograničava sposobnost konkurentskih preprodavatelja da prodaju određenim kupcima ili na određenim zemljopisnim područjima, odnosno da kupuju od određenih dobavljača ili na određenim zemljopisnim područjima.

Kad takve sporazume o održivosti sklapaju dobavljač i preprodavatelj, vjerojatnost da će se sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje ovisit će o položaju dobavljača i preprodavatelja na njihovim tržištima. Primjerice, ako je dobavljač odgovoran za velik udio opskrbe preprodavateljima na relevantnom tržištu, sporazumom o održivosti između

trgovca na malo i dobavljača kojim se ograničava sloboda dobavljača da prodaje drugim preprodavateljima moglo bi se ograničiti tržišno natjecanje ako drugi preprodavatelji ne bi mogli pribaviti potrebne proizvode zbog sporazuma o održivosti. Slično tomu, ako je preprodavatelj odgovoran za velik udio kupnji proizvoda, sporazumom o održivosti kojim se ograničava njegova sposobnost nabave od drugih dobavljača mogla bi se ograničiti sposobnost tih dobavljača da prodaju svoje proizvode. Nadalje, iako pojedinačni sporazum o održivosti između trgovca na malo i dobavljača sam po sebi možda nije restriktivan, ako su drugi preprodavatelji i dobavljači odgovorni za velik udio opskrbe ili kupnje na tržištu također sklopili slične sporazume o održivosti, ukupni učinak tih sporazuma o održivosti mogao bi biti ograničavanje tržišnog natjecanja.

Primjer 1.: Udruženje za regionalni razvoj razvija inicijativu za seoski turizam kako bi se zaštitila i obnovila bioraznolikost uz istodobno zadovoljavanje sve veće potražnje potrošača za održivim turizmom. Poljoprivredna gospodarstva koja sudjeluju u inicijativi dogovaraju da će na određenom postotku svojeg zemljišta posaditi cvjetnice koje su korisne za populaciju kukaca, a istodobno povećavaju privlačnost krajobraza. Zauzvrat primaju naknadu ili subvencije iz fonda koji financiraju trgovci na malo, prerađivači hrane i restorani koji sudjeluju u inicijativi. Ta poduzetnici stječu pravo upotrebe posebnog cvjetnog logotipa i navedena su u lokalnim turističkim materijalima u kojima se ističu održivi poduzetnici na tom području. Sudjelovanje je dobrovoljno, a sudjelovati mogu sva poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici u regiji.

Nije vjerojatno da će se time ograničiti tržišno natjecanje. Sporazum o održivosti ne odnosi se izravno ni na kakve parametre tržišnog natjecanja. Iako bi cvjetni logotip i marketinški program mogli utjecati na profitabilnost poljoprivrednih gospodarstava ili na sposobnost lokalnih poduzetnika da privuku kupce, u programu mogu sudjelovati svi dobrovoljno.

Primjer 2.: U ovom se primjeru isti program za seosko gospodarstvo uvodi u regiji koja se proteže preko granice dviju država članica. Poljoprivredna gospodarstva obično opskrbljuju kupce s obje strane granice, a turisti koji posjećuju regiju obično posjećuju odredišta s obje strane granice. U programu mogu sudjelovati samo poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici iz jedne od tih dviju država članica.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Za razliku od prvog primjera u kojem su u programu mogli sudjelovati svi, u ovom slučaju u njemu mogu sudjelovati samo poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici s jedne strane granice. Budući da program može utjecati i na profitabilnost poljoprivrednih gospodarstava koja u njemu sudjeluju i na sposobnost poduzetnika koja u njemu sudjeluju da privuku kupce, njime će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje u odnosu na konkurentska poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici s druge strane granice.

Primjer 3.: Skupina zadruga, da bi smanjila rasipanje hrane, razvija kodeks dobrog ponašanja u kojem se detaljno navode koraci koje bi poljoprivredni proizvođači, prerađivači i trgovci na malo trebali poduzeti da smanje rasipanje hrane. Kodeks je razvijen u suradnji s pripadnicima akademske zajednice i nevladinim organizacijama i

ne pogoduje određenim poljoprivrednim proizvođačima, prerađivačima ili trgovcima na malo. Sudjelovanje je dobrovoljno.

Nije vjerojatno da će se time ograničiti tržišno natjecanje. Sudjelovanje je dobrovoljno, a kodeksom se ne pravi razlika između sudionika.

Primjer 4.: U ovom primjeru, u okviru kodeksa opisanog u trećem primjeru, članovi zadruge dogovaraju da će prodavati svoje proizvode samo trgovcima na malo koji su pristupili kodeksu.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje jer trgovci na malo koji ne sudjeluju u sporazumu više ne bi mogli kupovati poljoprivredne proizvode od velikog broja dobavljača onako kako su mogli prije sporazuma o održivosti.

5. Ograničenja koja se odnose na razmjene informacija

Sporazumi o održivosti mogu uključivati razmjene informacija koje nisu javne među konkurentima. Razmjenjivanjem informacija koje nisu javne vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje ako će informacije utjecati na način na koji se primatelj informacija natječe na tržištu. Takve informacije često se nazivaju „poslovno osjetljive informacije”.

Temeljno načelo tržišnog natjecanja jest da svaki poduzetnik samostalno određuje svoju poslovnu politiku. Razmjenjivanjem poslovno osjetljivih informacija u okviru sporazuma o održivosti konkurentskih poduzetnika mogu otkloniti nesigurnost u pogledu načina na koji će reagirati na tržištu. Time se može olakšati postizanje zajedničkog dogovora o tome kako se ponašati na tržištu, čime se smanjuje ili isključuje tržišno natjecanje među njima.

Vjerojatnost da će informacije razmijenjene u okviru sporazuma o održivosti biti poslovno osjetljive ovisit će o prirodi informacija i kontekstu u kojem se one otkrivaju. Neke su informacije po svojoj prirodi osjetljive s gledišta tržišnog natjecanja. Primjerice, informacije koje se odnose na namjere u pogledu određivanja cijena ili strateške planove gospodarskog subjekta obično su poslovno osjetljive jer konkurenti koji saznaju te informacije mogu prema njima prilagoditi svoje konkurentsko ponašanje.

Ostale informacije mogu biti poslovno osjetljive ovisno o tome koliko su detaljne. Što su informacije konkretnije, to je veća vjerojatnost da konkurenti mogu upotrijebiti te informacije kako bi predvidjeli međusobne namjere.

Slično tomu, starost informacija može odrediti jesu li poslovno osjetljive. Što su informacije starije, to je manje vjerojatno da će ukazati na planirano ponašanje konkurenata ili olakšati postizanje zajedničkog dogovora o tome kako se natjecati na tržištu.

U drugim slučajevima određene informacije mogu biti ključne za sposobnost natjecanja. U takvim slučajevima sporazumima o održivosti kojima se ograničava sposobnost nekih poduzetnika da pristupe tim informacije može se isključenim poduzetnicima otežati

natjecanje ili se mogu stvoriti prepreke novom ulasku ili širenju konkurentskih poduzetnika.

Primjer 1.: Svakog ljeta postoje razdoblja u kojima količina određenog povrća premašuje potražnju, zbog čega određeni udio berbe strune na poljima ili u skladištu. Da bi se smanjilo to rasipanje hrane, skupina zadruga prikuplja informacije o zasađenim površinama i prinosima po vrsti povrća u protekloj godini, kao i o rasipanju nakon berbe na svim poljoprivrednim gospodarstvima članovima. Te se informacije agregiraju na regionalnoj razini i objavljuju na javno dostupnim internetskim stranicama. Zadruge pripremaju zajedničku preporuku svojim članovima kako postupati s rasipanjem nakon berbe na temelju najboljih primjera članova iz prakse.

Nije vjerojatno da će se time ograničiti tržišno natjecanje. U tom su slučaju informacije povijesne i agregirane, zbog čega nije vjerojatno da bi bilo koje poljoprivredno gospodarstvo moglo detaljno predvidjeti ponašanje svojih konkurenata na tržištu.

Primjer 2.: U ovom slučaju skupina zadruga dogovara da će prije svake sezone sadnje svaki član zadruge obavijestiti svoju zadrugu o svojem planu sadnje. Zadruge će odmah objaviti pojedinačne planove sadnje na javno dostupnim internetskim stranicama kako bi svako poljoprivredno gospodarstvo moglo prilagoditi svoje planove sadnje da bi se izbjegla prekomjerna proizvodnja koja bi dovela do rasipanja hrane.

Tim programom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Informacije koje se razmjenjuju osjetljive su (budući planovi), detaljne, nisu agregirane i aktualne su, čime se svakoj zadrugi omogućuje da zna što njezini konkurenti planiraju proizvoditi sljedeće sezone i prema tome smanji svoju proizvodnju.

Primjer 3.: U ovom primjeru zadruge umjesto razmjene planova sadnje radi smanjivanja rasipanja hrane osiguravanjem bolje ravnoteže između ponude i potražnje razmjenjuju informacije o tjednim isporukama konkretnim kupcima.

I tim programom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Predmetne informacije (obujam prodaje i identitet kupaca) osjetljive su, a podaci su aktualni. Razmjenom tih podataka zadrugama bi se olakšalo postizanje prešutnog razumijevanja da se ne bi trebale snažno natjecati za određene klijente.

Za više informacija o analizi sporazuma o održivosti na temelju članka 101. UFEU-a (uključujući sporazume koji nisu obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a) vidjeti odjeljak 9. Horizontalnih smjernica³¹.

6. Ograničenja koja se odnose na način na koji se utvrđuju standardi održivosti

U nekim slučajevima način na koji se utvrđuje standard održivosti mogao bi sam po sebi ograničiti tržišno natjecanje. Konkretno, razlog za zabrinutost može postojati ako sudjelovanje u primjeni standarda održivosti sudionicima daje konkurentsku prednost u odnosu na nesudionike ili ako način utvrđivanja standarda može nekim sudionicima dati prednost u odnosu na druge sudionice. Razlog za zabrinutost može postojati i ako se donošenjem jednog standarda održivosti poduzetnike nužno sprečava u donošenju drugih standarda održivosti.

Primjer 1.: Kako bi se suzbila antimikrobna otpornost, proizvođači sjemena i udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi zajednički razvijaju standard za suzbijanje pepelnice kojim se smanjuje potreba za upotrebom antimikrobnih sredstava za vrijeme uzgoja. Poljoprivrednici koji primjenjuju taj standard imaju pravo upotrebljavati određeni znak kvalitete, a udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi ulaže u jačanje svijesti potrošača o antimikrobnoj otpornosti. Standardom su obuhvaćene razne poljoprivredne prakse i zahtijeva se upotreba sorti tikvi za koje je dokazano da zadovoljavaju određenu razinu otpornosti na pepelnicu. Svi proizvođači tikvi i proizvođači sjemena, kao i istraživači u tom području, mogu postati članovi udruženja. Svim članovima dopušteno je sudjelovati u razvoju standarda. Sastanci odbora za standarde udruženja prenose se uživo preko interneta, a svi relevantni pripremni dokumenti objavljuju se na internetskim stranicama udruženja. O donošenju standarda glasuju svi članovi udruženja, od kojih svaki ima jedan glas. Sudjelovanje u sustavu standarda i znaka kvalitete dobrovoljno je.

Nije vjerojatno da će se time ograničiti tržišno natjecanje. Svi članovi udruženja mogu sudjelovati u utvrđivanju standarda, a standardi se donose na otvoren i transparentan način. Članovi udruženja mogu slobodno birati hoće li donijeti standard.

Primjer 2.: U ovom su slučaju činjenice iste kao u prvom primjeru, osim što se standardom zahtijeva upotreba određenih zaštićenih hibridnih sorti, iako se druge sorte odlikuju sličnom otpornošću na pepelnicu.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Iako je sudjelovanje u primjeni standarda dobrovoljno, kampanjom jačanja svijesti navodi se proizvođače tikvi da poštuju standard. Budući da se standardom daje prednost određenim sortama tikvi u odnosu na druge sorte, i to će vjerojatno utjecati na tržišno natjecanje između proizvođača tikvi, odnosno između proizvođača sjemena. Nadalje, zbog ograničavanja slobode proizvođača tikvi da odaberu druge sorte, standardom bi se proizvođači tikvi mogli spriječiti da upotrebljavaju djelotvornije sorte čijom bi se upotrebom još više smanjila potreba za primjenom antimikrobnih sredstava.

Primjer 3.: U ovom slučaju udruženje iz prvog primjera ima drukčija pravila članstva i postupke. Članovi mogu biti ne samo proizvođači tikvi, već i poduzeća za razvoj sjemena, godišnje naknade određuju se na temelju godišnjeg prometa svakog člana, a glasačka prava dodjeljuju se razmjerno godišnjim naknadama članova. Zbog toga malen broj velikih proizvođača sjemena kontrolira dovoljan broj glasova da donese standard neovisno o glasovima proizvođača tikvi.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Postupak utvrđivanja standarda potaknuo bi velike proizvođače sjemena da daju prednost vlastitim sortama u odnosu na sorte drugih proizvođača sjemena.

Primjer 4.: U ovom su slučaju činjenice iste kao u prvom primjeru, osim što udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi donosi odluku kojom se od svih članova zahtijeva da donesu standard. Proizvođači tikvi koji ne žele donijeti standard mogu napustiti

udruženje, no time bi izgubili pristup vrijednoj podršci pri stavljanju proizvoda na tržište i tehničkoj podršci.

Time će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Iako proizvođači tikvi mogu odlučiti da neće donijeti standard, zbog obveze napuštanja udruženja vjerojatno je da će brojni proizvođači tikvi donijeti standard i da će tržišno natjecanje u pogledu kvalitete i cijene zbog toga biti ograničeno.